

Ljubljanski

ZVON

Leposloven in znanstven list.

Izdajatelj:

Janko Kersnik, Fr. Levec, Jos. Stritar, dr. Ivan Tavčar.

LETO III.

V LJUBLJANI, 1. MARCHJA 1883.

ŠTEV. 3.

Svetopolkova oporoka.

Rog odmeva bojni po Morávi,
Po državi širni kralja Svetopolka!
Gospodár pak zvestih Moravánov
Sam ne vodi hrabrih več vojníkov,
Sam ne suče meča nad sovragom,
Sam ne proži pušíc več iz lóka,
Sam ne gleda bojev več krvavih.

Oj ponosna stólica se dviga,
Veograd tam slavni na Moravi!
V Veograda sredi krasen dvorec,
V dvorci zlata kraljeva sobana.
Zadnje žarke že pošilja sonce
Skozi okna v zlato tó sobano
In obseva póstel dragoceno,
Kjer počiva bolni kralj moravski,
Kralj moravski, Svetopolk mogočni.
Trije so pri njem sinovi zbrani,
Trije: Mojmir, Svetopolk in Zobor;
Zapustili boje so krváve,
Slúšat prišli so iz ust očetnih
Za slovó si opomine zadnje.

In sedáj se vzhpné kraljevi óča,
Ozre v svoje se sinove mlade,
Zadnje zbère še močí telesne
Pa besede govóri jim táke:

„Vzprimi Bóg vas, oj sinovi moji,
Deca moja, sladke moje nade!

Ostavili bojne ste ostróge,
 Zapustili polje ste krvávo,
 V Velegrad ste sveti sém prispéli
 Pa krog mène ste se véno zbrali,
 Da pozvéste tù iz ust očeta
 Za slovó si opomine zadnje,
 Da pozvéste zdaj mi — oporóko.
 O, da vam bi moji zadnji glási
 V dušo ségli in srcé globóko,
 Da bi svóje vam besede zlate
 Vdolbsti mogel, ko kipárja dleto
 Črke vdólbe véčne v trdi mramor! . . .
 Z bójnega ste polja ví dospéli!
 Arnulf tamo bráti se z Arpádóm,
 Arnulf, gláva krščenim vojníkom,
 Kralj pobožni bráti se s pogánóm —
 In zakáj? Ker nima ure mirne,
 Ker veselje njemu je neznano,
 Dókler přestol moj se v prah ne zgrúdi,
 Dókler žezlo moje na Morávi
 Krepko druží Slávine sinove! —
 Mesta naša zdaj pustóše Franki,
 Po deželi pléni Arpad divji —
 Hujši hčéjo priti še sovragi!
 Ali čujte me, sinovi moji,
 Srca náde mojega presladke,
 Pómni Mojmir, Svetopolk in Zóbor:
 Naj je sóvrag zvitejši od Frankov,
 Naj je ljutji od Arpádov ljutih,
 Naj pridère od večérne stráni,
 Naj, odkoder solnce zlato vstaja,
 Naj od juga tóplega privréje:
 Vse orožje jedno vam premaga —
 Brátovska je zloga tó orožje!
 Trije moji ste sinovi dragi,
 Trí podajem pálice vam šibke.
 Láhko zlomi vsako roka vaša —
 Káj? detínja, pravim, roka nežna
 Láhko pálic teh stré vsako zá-se.
 A čegáva roka jih prelómi,
 Kadar močna vez vse tri med sábo
 V zvezi vkupe véže nerazvezni?! —
 Trije, moji ste sinovi dragi,
 Váše bodi véliko kraljestvo,
 Na Morávi véliko slovansko,
 Kadar oča vaš odide v déžel,

Kjer je Samo, drugi so očaki!
 Daste li mi zdaj besedo sveto,
 Da ljubiti hčete se kot bratje, —
 Mirno bodem se k očakom vlégel,
 Mirno v svetih tleh domačih spával . . .“

In vzprijemši tó prisego sveto
 Kralj moravski trudno glavo nágne,
 Njega silni duh k očakom ide. — —

Rog odmeva bojni po Morávi,
 Po državi širni kralja Svetopolka!
 Je li sóvrag od večérne stráni?
 Ali prišel je pretèč od jutra?
 Je prihrúl li s sévera v Morávo?
 Ali z juga je sovražnik kruti? —
 Čuj! iz gróbja tam na Velegradu
 Duh odgovór poje nam zamóklki:
 „Ni sovražnik od večérne stráni,
 Ni, odkoder nam izhaja soluce,
 Ni ledéni sever ga v Moravo,
 Tudi ni ga tópli jug odpóslal!
 Vrag je ljuti nam iz Velegrada;
 Brat je zoper brata meč zavzdignil,
 Mojmir pest je dvignil zoper brata,
 Svetopolka in Zobóra besno:
 Rodna kri med sábo se proganja.
 Iz sreá so vrgli oporóko,
 Oporóko Svetopolka, kralja!
 A pokóra kléte té grehóte
 Vnukom bo še póznim — tujčev járem.“

Gorázd.

G a z e l a.

Kar mi sreča let je odločila, dekle moje,
 Tebe pesen moja bo slavila, dekle moje!
 Greh biló bi, slavo peti drugim še dekletom,
 Tebi posvečena vsa je sila, dekle moje.
 Peti ode hočem o poljubih tvojih slastnih,
 Saj mi ž njimi raj si podelila, dekle moje.
 Na oči pa tvoje krasne zlagal bom sonete,
 Ž njimi pevca si me naredila, dekle moje.
 Davno mene več ne bo in tebe — a v pravljicah
 Tvoja slava bo se še glasila, dekle moje.

Cyclamen.

Roman.

Spisal Janko Kersnik.

(Dalje.)

Doktor je bil storil komaj dobrih sto korakov, ko je postal priča čudnemu, smešnemu prizoru.

Pod malim klancem, čez katerega je držala tukaj cesta, vil se je potočec in preko istega je vodil lesen most z velikimi okornimi držaji. Onikraj mostu je stal, ali boljše, upiral se je suh, košččen konj mučnim poskusom svojega jahalca, da bi ga spravil čez most. Bodi si, da konj sploh ni rad zaupaval svojih kostij lesenim mostovom, bodi si, da ga je kaj drugega strašilo: dalje ni hotel ne z lepo ne z grdo. Jezdec ga je udrihal po suhih plečih in krčevito stiskal mu pete ob život, pa zaman; konj je jel po rakovo stopati nazaj, in ker je bil ob cesti širok jarek, domislil se je nevajeni jahač, da je morda možno prekopicniti se s konjem vred vznak vanj. Skočil je torej raz sedla, prijel konja tesno za brzdo ter udaril ga z bičem po rebrih in tako tiral ga peš čez most.

Doktor je bil obstal vrhu klanca in se smijal na glas, spoznavši pogumnega jezdeca in njegovo rosinanto.

Bil je davkarski adjunkt Megla.

„Dobro, izvrstno!“ klical je Hrast; „mislim sem, da boste to suho kljuse na ramo vzeli ter je nesli čez most. Pa kleka se je Vas usmilila — ha, ha!“

„Ko bi ne bila cesta tako ledena, in ko bi bil konj na ostro kovan, spravil bi ga bil pač čez most!“ odreže se Megla resno; „tako pa se je bati, da si kako nogo zlomi, če ga zapodim.“

„Vi se menda bolj za svoje noge bojite, nego za konjeve!“ smeje se Hrast.

Med tem je lezel Megla zopet počasi v sedlo.

„Kje ste si pa izposodili to šentano kljuse? Kdo Vam je je zaupal?“

„Izvrsten konj je to!“ odgovori Megla, „ko bi le časi kaj ovsa videl! Kurentov konj je!“

„Kupite mu ga Vi za plačilo, da Vas tako lepo nosi!“ šali se Hrast. „Kam pa hočete vender tako pozno?“

„Prej nisem mogel; v pisarni sem moral sedeti! Po plesu pa je treba malo čistega zraka. Tu doli bom jahal proti Drenovemu.“

Rekši udari konja zopet po vratu ter odjaše v počasnem, težkem dirku. Svoje dolge pete je zopet pritiskal krčevito ob konjev trebuh.

Doktor je s smehom zrl za njim, dokler ni izginil za bližnjim ovinkom ter potem obrnil se proti trgu.

Hipoma ustavi svoj korak.

„Proti Drenovemu! Tako je dejal; kaj vraga, ko bi bil to tretji — nas norcev?“ zamrmral je sam pri sebi ter s porogljivim smehom stopil zopet naglo dalje.

Tako poetičen ni bil več, nego prej na poti iz trga.

Četrto poglavje.

Tisti teden je teklo doktorjevo življenje zopet po starem tiru. Mnoga opravila mu niso dopuščala sezati v mislih ven izza štirih sten temne pisarne, in morda je bil trden sklep njegov ostajati s fantazijo doma. Tudi sprehajati se ni hodil veliko, in kadar je krenil iz trga, obrnil se ni proti Drenovemu. Par dnij se je jezil vselej, kadar se je spomnil, kako mladostno je šel onega dne tja ven k Boletovim, a v četrtek se je že smijal sam sebi, v petek pa mu vsa stvar ni prišla več na misli.

V soboto dopoldne ga pa nenadoma obišče Bolè.

„Doktor, ti jezični doktor,“ kliče že med vrati; „pusti akte in pravde in meč pravice vtakni za omaro. Puško vzemi, puško svojo risano, — Allons, enfants de la patrie!“

„Kaj pa je za božjo voljo?“ smeje se Hrast, „ali je Turek pod Tvojim gradom, ka-li?“

„Nič boljšega, prijatelj! Volka imamo v Drenovskem gozdu, velikanskega volka, in jutri udarimo nanj!“

„Jutri? Kje bo volk že jutri!“

„Ne daleč! Navadil se je naše okolice. Ves teden prihajajo kmetje k meni pravit, da ga sledé; včera je vzel gori nad Leskovim Brdom tri ovce iz Brnotovega hleva, in danes je že hodil okrog naše pristave. Jaz sam sem videl sled v snegu.“

„Torej jutri,“ deje Hrast; „ali imaš dovolj gonjačev?“

„Na izbor! Govoril sem z okrajnim glavarjem, in ta razpošlje danes oklic po bližnjih vaseh. Ta gonja se napravi uradno. Zvečer se ve da, boste pri meni malo počili — če volka dobimo ali ne. Ti prideš gotovo?“

„Sigurno!“ odgovori oni naglo, pa takoj mu je bilo skoro žal; izgovoril bi se bil rad, toda domislil se, da je lov na volka glavna stvar, in ne večerja pri Boletu; te se še lahko ogne.

Med tem je bil Bolè že odšel. A še jedenkrat se vrne.

„Skoro bi bil pozabil. Ta volk mi tiči vedno v glavi. Pomisli, naša guvernanta se hoče v istini slovenskega jezika učiti — jaz pa nimam — sram naj me bo — nobene slovnice v hiši. Imaš li kaj pripravnega?“

Advokat se je nasmehnil.

„Menda imam nekod kaj tacega. Ali takoj potrebuješ?“

„Kaj še! Saj to je le ženska afektacija. Kadar jej bom prinesel knjigo, vselej bo prezgodaj. Pa več kaj, da ne bom več vezal vozlov v ruto — poišči, poišči tisto knjigo ter prinesi jo jutri s seboj!“

„Bom, če jo najdem!“

V tem se je Bolè poslovil.

Hrast je sédel zopet k svoji mizi ter pisal dalje; pa ne več nego dve vrsti, kajti kar sredi stavka se mu je ustavilo pero. Virgel je je na mizo ter stopil pred svojo malo, lepo urejeno knjižnico, in jel po spodnjih predalih prebirati in premetavati knjige in zvezke. Dolgo je iskal; naposled izvleče vender zaprašeno knjigo tam iz zadnjega kota: to je bila iskana slovenska slovnica. Obriše jo lepo in položi na svojo mizo.

Pa tudi tu ni imela miru.

Kajti doktor je večkrat ponehal v svojem delu, vzel knjižico v roke, naslonil se v stol nazaj, ter mehanično prebiral liste. Gledal je, da li nima slovnica kaj nerodnih obstranskih opazk in proizvodov gimnazijalčeve fantazije; kajti knjiga je bila še iz one dobe.

Adjunkt Megla ga je zmotil v tem opravilu. Tudi on je bil vabljen na volčji lov, toda puške ni imel. Doktor jih je imel več, in jedno si je izprosil zdaj Megla.

V tem pa je zazvonilo poludne.

Druzega jutra okoli devetih je bilo zbranih mnogo lovcev in še več gonjačev, kmetov iz okolice, nad Leskovim Brdom, to je dobro uro hoda iz Borja, v gorah, ki se raztezajo na levo od Boletove graščine. Vsi so ravnali jako tiho, in ko so odhajali polagoma na vse strani na odkazana jim mesta, molčali so vestno. Glavni re-ditelj in vodja te vojske je bil Bolè, in poznali so ga vsi ko stro-gega poveljnika. Zastavljali so zaporedom več dolin in jarkov, nahajali tudi v snegu dovelj sledu o volku, a volka samèga ni bilo na dan. Kos-matinec je sigurno čutil nevarnost ter jo o pravem času popihal čez gore.

Nekateri lovci so bili iz početka silo plahi ter so ostajali rajši bolj v nižavi; med temi sta se odlikovala vzlasti Meden in Megla. Doktor je bil bolj pogumen in ognjen, akoravno je jako previdno izbiral si svoja stališča.

Pa ko se je popoldne vedno bolj kazalo, da je vsa gonja zaman in da volka gotovo ni več blizu tod, postajali so oni plašni lovci tudi bolj pogumni in neutrudljivi. Meden je vpil, da treba še v ta in v oni kotel. Megla mu je pa pritrjeval; in taka prememba se je godila z mnogimi.

Pa solnce, katero je svetilo lovcem ves dan, stalo je že na obzorji, in pot do Boletovega gradiča, kamor so bili namenjeni vsi gospodje, ni bila kratka. Obrnili so se torej proti domu.

Korakali so čez mali greben, ki je bil na obeh straneh gosto porasten z nizkim grmovjem. Adjunkt Megla je bil z nekaterimi drugimi mladimi gospodi že daleč spredaj, ostala družba je šla počasi zá njim. Večina gonjačev pa je lezla globoko pod grebenom po ozkem jarku proti dolini. Hipoma zaženo gonjači silen krik, da so lovcem ob jednem noge zastale.

„To je volk!“ vzkliknil je tajnik Koren, ki je stal pred Meglo. Le-ta je silno obledel. A v jednom trenutku so imeli vsi že puške napete razprostrši se po robu. Megla je tekel nazaj, kakih dvajset korakov ter obstal za široko skalo; gori malo nad njim se je pri-kazal Bolè ter migal, naj miruje in pazi. Krik iz doline je še vedno dvojno odmeval od nasprotnih bregov in razločevati ni bilo možno,

kaj vpijejo in kličejo kmetje zdolaj. Lovci so bili tudi preveč razburjeni. Megli in morda drugim tudi je bilo srce kakor kládivo gori v vratu, in brez sape je poslušal, da li se ne bliža kaj po grmovji. In res! Gosto, s snegom obloženo robidovje je rastlo pod njim, in iz istega so molele pol sažnja visoke mla'le smreke. In v tej gošči zaropota hipoma nekaj, kakor bi velika žival rila sem skozi. Dva, tri, štirje skoki — in v tem trenutji plane nekaj rujavega tik pred Meglo iz goščave, sneg se zapraši raz smrečevja in ubogi adjunkt odskoči v groznem strahu in z glasnim vzklikom nazaj v nasprotno robidovje ter se prekopicne vznak v sneg in trnje.

A tu poži tudi že Boletova puška in ta strel Meglo še bolj prestraši: ko je bil zlezal iz trnja, kar raz sebe divja po robu, pustivši klobuk in puško v snegu. Smeh in vpitje Boletovo in drugih ga naposled vender ustavi.

„Kaj pa je bilo?“ vpraša Koren, ki je bil tudi malo brez sape prihitel mu nasproti.

„Volk, volk! V sneg me je podrl, še streljati nisem mogel!“ hiti adjunkt ter plaho gleda nazaj.

„No, tu imate volka!“ smeje se Bolè ter privleče rujavo žival iz grmovja. „Kaj tacega pa še nisem doživel, ha, ha, ha, kako krasen salto mortale ste napravili, gospod adjunkt. Samo pete so se pokazale v zraku! Da Vas je ta lisjak tako prestrašil! Ravno komaj, da sem ga še ujel s strelom!“

„Ti vražji lisjak!“ kolne Megla ter brene ježno na tleh ležečo žival.

Med glasnim smehom in veseljem drugih poiskal je adjunkt zopet svojo puško in svoj klobuk.

„Lisica nerada naleti tako, kakor je ta storila! To je bilo kar nalašč namenjeno našemu gospodu adjunkt!“ deje Bolè ter vrže ustreljeno žival kmetskemu fantu, da jo nese domov.

Dovtipov in smeha ni bilo konca, ko so bili dospeli lovci že na Drenovo, tako da se je tudi potrpežljivi Megla vender malo ujezil ter si vsako nadaljevanje teh opazk prepovedal. Ubriniti se ve da ni mogel, da bi Bolè ne bil pri obedu še jedenkrat svoji soprogi in vsem gostom jako živo opisal prizor z lisjakom. Jezilo ga je sedaj samo to, da je bila tudi guvernanta navzočna, in da se je brez konca in kraja smijala njegovi nezgodi.

Mnogobrojna družba je bila jako dobre volje. Na gornjem konci mize, kjer je sedela Boletova soproga med okrajnim glavarjem in sodnikom, pripovedoval je Majaron zopet o svojih lovskih dogodkih, na spodnjem konci pa je tajnik Koren zabaval sosede s svojimi starimi študentovskimi dogodkami.

Guvernanta je sedela poleg Medena, drugi sosed jej je bil pa sodnijski adjunkt. Oba sta se trudila biti duhovita. Hudo konkurencijo jima je prouzročeval na nasprotni strani sedeč komisar okrajnega glavarstva, mlad aristokrat, ki je bil prišel stoprav pred par meseci iz glavnega mesta sem ven na deželo. Poleg onega je imel Bolè svoj prostor, in zraven tega je sedel doktor Hrast.

Le-ta ni mogel prodrati v pogovora z Elzo, pa se tudi ni posebno trudil; par besed sta izpregovorila sicer, a njega se je polastil čut, kakor bi se ž njo ne mogel sukati v onem lahkem površnjem besedovanji, kakor je to navada v družbah, kjer se govori z jednim namenom, da se govori. Odkar jej je sedel nasproti, ni bil več tako malomaren, kakor par dnij prej pri spominu na njo. Parkrat se je sicer prav energično vtopil v pogovor z okrajnim glavarjem in hišno gospodinjo, pa kakor onega dne po čitalnični besedi njegove misli, tako so mu silile zdaj oči vsak trenutek h guvernanti. Bila je pa tudi nocoj v priprosti domači opravi še krasnejša, nego onega večera pri besedi; in tudi nocoj je vselej vedela Hrastov pogled ujeti, ne da bi bil kdo drug to opazil.

Po obedu je povabil gospodar góste v drugo sobo na črno kavo. Nekateri so počeli kartati, drugi so šli pušit v posebno kadilno sobo. Tudi doktor je šel tjà, a ker ni našel ugodne družbe, odložil je zopet svojo smodko ter se vrnil v salon.

Pa tudi tu ni bilo nikogar. Sodil je, da najde tu gospodinjo, kajti o guvernanti je slutil, da ima zdaj posla pri otrocih; a gospa je igrala vist z okrajnim glavarjem, sodnikom in lekarjem. Ko se obrne, da bi šel v igralno sobo, odpro se na drugi strani vrata, in v salon stopi — Elza.

Hrast jej gre naglo naproti.

„Oh, mislil sem, da Vas nocoj ne bođemo videli kmalu,“ dejal je, „pa zdaj sigurno nimate več opraviti.“

„Zdaj ne, ali pa tudi,“ méni ona ter ponudi doktorju stol poleg kamina. „Gospa Boletova mi je dala pooblastilo, zastopati jo tukaj, dokler ni igra končana; torej imam tudi opravilo!“ dostavi smeje se.

„In jaz sem vesel, da sem prvi, s katerim imate opraviti,“ odgovori doktor dobrovoljno ter vzame album z bližnje mize.

Guvernanta je pletla čipke; vsa večerna zabava je imela priprost, domač značaj; saj so bili vsi gospodje v svojih lovskih opravah.

„Da mi ne ostanete jedini klijent!“ nadaljuje ona poredno, „slabo spričevalo bi bilo to moji sposobnosti —“

„O, dovoljajte, pokličem Vam celo tolpo!“

Rekši hoče doktor s smehom iz sobe.

„Ne, ne, gospod doktor!“ ugovarja ona z neko koketno zaupljivostjo. „Povejte mi rajši, kako ste danes volka lovili!“

„Najzanimlivejše ste že čuli! Kako se je naš adjunkt lisjaka ustrašil.“

„To je moralo biti v istini komično! Volka pa ni bilo?“

„V gozdu je bil sigurno, toda pred nami; zajeti ga nismo mogli. Pa tak dan v gozdu je krasen, tudi brez poka, brez zverjadi!“

„Vi ste iskren lovec?“

„Ne iskren in ne strasten! Pa rad grem vender ven, posebno zdaj po zimi, v snegu! Pomislite: mi sedimo cele tedne v tesnih zaduhlih pisarnah, študiramo in mislimo vedno, dokler stoji solnce na nebu in še delj; potem pa, — zvečer — sedimo zopet v dima polni krčmi! Ali ni pač fizično živo potrebno, da gremo časi ven na prosto, na plan, v goro, v gozd? In tudi duševna potreba je!“

„Jaz sem po zimi še malo po gozdih hodila! Ves čas svojega življenja sem prebila po mestih, zdaj sem prvič na deželi, in tudi do zdaj še nisem prišla gori v gozd!“

„O, to morate! Vi ne znate, kako krasno je tam! Vse nizko grmičevje, mlada drevesca, robidovje, vse leži upogneno k tlam, pokrito s snegom, in po kotih in skrivališčih, katere ustvari tako priroda, skače in čvrči jedini stržek — vse okrog je tiho, tako čudno tiho! Po golem bukovji blešči se ivje kakor srebro in pod velikimi jelkami je mračno, temno kakor v cerkvi: zgoraj temnozeleni, s snegom gosto zakriti oboki, spodaj lahki beli sneg, iz katerega gledajo mali šopki rujavega resja, in med snegom in obokom velikanska, sloka debela dreves — kakor umetni stebri! — In tudi tu je tako skrivnostno tiho!“

Doktor se je skoro ugrel. Elza je ponehala z delom ter zrla nehoté začudena vanj.

„To mora biti res lepo!“ reče ona poluglasno in zamišljeno.

„Da, kako poje pač Vaš pesnik?

Da steht im Wald geschrieben
Ein stilles, ernstes Wort
Von rechtem Thun und Lieben,
Und was des Menschen Hort.“

deje skoro prisrčno mladi advokat.

„Zakaj pravite na š pesnik? Saj je tudi Va š,“ vpraša guver-
nanta.

„Mi nismo Nemci, in Vaših poetov si vender ne moremo
svojiti.“

„Ah, pardon! Vi se štejete k Slovenom; to sem čisto pozabila,“
smeje se Elza.

Advokatu sta bila ta opazka in ta smeh neprijetna.

„Jaz se ne štejem k Slovenom, gospica, kakor Vi pravite, jaz
sem Sloven,“ reče resno.

„Čudno!“

„Kaj se Vam dozdeva čudno?“

„Čula sem, da je tu na Kranjskem vsa inteligencija nemška, in
da se sama šteje za Nemce; in potem ima tu na Kranjskem vsak
pravico po svoji volji biti Nемеc ali Sloven. Ker pa tako izvrstno
citirate naše nemške pesnike, mislila sem —“

„Da se tudi jaz poslužujem te državljanske pravice na laž
staviti rodno mater in svojega očeta,“ pristavi Hrast s pikrim po-
smehom. „Res je, da vsi, kar nas je izobraženih Slovenov, z malimi
izjemami menda, poznamo tuja slovstva bolj, nego svoje slovensko.“

„Kaj ima slovenski jezik tudi svoje slovstvo?“ ustavi ga Nemka
začudenim obrazom; „gospod Meden mi o tem ni vedel ničesa povedati.“

„Á, on je torej Vaš učitelj! Žal mi je, a čestitati Vam ne mo-
rem k tej akviziciji,“ posmehuje se doktor še vedno.

Guvernanta se je zarudela; a po kratkem molku reče naglo: „Jaz
sem Vas morda nehoté razžalila? Pomisliti pa morete, da jaz prej,
nego li sem prišla sem iz daljne domačije, o eksistenciji Vašega naroda
nisem mnogo znala. Pri nas smatramo te pokrajine za nemške.“

„O vem da!“

„Gospod Bolé in gospa me tudi še nista dovolj poučila; jedini
gospod Meden se je lotil tega predmeta.“

„In kako Vam je opisal našo čitalnico, kjer ste vender sami
videli slovensko predstavo, čuli slovensko petje?“ vpraša Hrast rado-
vedno.“

„To je vse izvirno nemško, dejal je, in le slabo na slovensko prestavljeno.“

„O to Vam je izvrsten mož! Pa kaj Vam je povedal o občinstvu, katero ste videli v čitalnici?“

Guvernanta se je ozrla nemirno vanj; porogljivi, pikri naglas v njegovih besedah jo je osupnil.

„O le govorite, gospica Elza!“ nadaljuje doktor; „pa če tudi ne, morda Vam jaz lahko vse narekujem, kar Vam je oni gospod razodel. Dejal je, da v čitalnico zahajajo le čevljarji in krojači, z gosposko suktno opravljeni kmetje, in kako bi rekel — vsake vrste sodruga. Kdor stoji par klinov više na socialni lestvi, to se pravi, vsaj tako visoko, kakor ta gospod Meden, oni prihaja le, da se mu čestita, ali pa morda iz sebičnih političnih ozirov. Ali ni tako govoril Vaš učitelj?“

„Tako blizu pač“; odgovori Elza; „pa pustiva ta predmet!“

„O ne; zakaj pač? Jaz Vam morem vender te stvari razjasniti,“ ugovarja Hrast.

„Drugikrat, gospod doktor! Denes Vas to malo razburja.“

In bil je res razburjen, ta mrzli, mirni advokat.

„Pa nekaj vender še!“ reče zopet naglo guvernanta ter upre svoje modre oči v mladega moža, ki je nemirno premetaval liste po albumu. „Ali tudi Vi sovražite Nemce?“

Gledala ga je koketno, ljubeznivo in ustna so bila malo raztegnena na smeh, da je bila videti dvojna vrsta njenih svetlobelih zob.

A ta trenutek temu vprašanju ni bil ugoden.

„Tudi!“ reče Hrast naglo in odločno ter vstane s stola.

Ko blisk se je posvetilo nekaj v Elzinih očeh, pa oštala je mirno ko prej na sedeži in zrla ko prej v svojega nasprotnika; z nedolžnim, naivnim obrazom je vprašala:

„In zakaj?“

Doktor je bil že zopet po polnem miren; kesal se je, da mu je bila tako naglo ušla ona beseda, in zapeljivi smehljaj krasne deklice mu je sezal do srca.

„Tudi o tem govoriva drugikrat, gospica; ona beseda pa Vam ni veljala; tega mi ni treba omenjati.“

Bil je malo v zadregi ter ne ozrši se v Elzo, položil je album na mizo. Zato tudi lahke zasmehljive poteze na guvernantinem lici ni videl.

„Oprostite me za jeden trenutek,“ dejal je zopet naglo, „v garderobi imam nekaj za Vas!“

Rekši odide ven.

Ona ga je radovedno pogledala, a potem vstala in šla pred veliko zrcalo ob nasprotni steni ter popravila si na lahko lase. Nasmehnila se je svoji podobi v zrcalu ter šepnila pred se: „To sovrastvo me miče. Bodemo videli, doklej bo trajalo.“

Hrast, vrnivši se, podal jej je knjižico, katero je nosil ves dan v lovski torbi.

„To je slovnica, katero sem Vam obljubil po Boletu.“

„Ah, kako ste prijazni! Lepa hvala Vam. Kadar se v prihodnje snideva, čudili se boste mojemu znanju.“

„Izpraševati Vas hočem vestno.“

V tem trenutju je prišel v sobano komisar, kateri se je bil že naveličal pušiti, in za njim še nekaj družih gospodov; med njimi tudi Megla. Le-ta in komisar sta se polastila pogovora z guvernanto in doktor je odšel čez nekoliko časa k igralcem.

V sprednji sobi je srečal Medena, a bil je tako nejevoljen nanj, da je šel molče mimo njega. Oni se za to še zmenil ni; iskal je z očmi Elzo ter hitel v salon.

V Hrastu pa so se budila in bojevala razna čutila, ko je stal za Boletom ter nem gledal, kako kartajo gospodje pred njim. Igralci so bili vtopljeni v igro, doktor pa v svojo ljubosumnjo; kajti tajiti ni mogel, da vsa jeza, katero mu je bila prouzročila guvernantina izpoved, ima izvir v ljubosumnji do Medena. Ta mož sigurno večkrat občuje z Elzo! Pa kaj je tebi do tega? — vprašal se je zopet. Da je zaljubljen, kar tako vulgarno zaljubljen, tega sam sebi ni hotel priznati, — bil je malo ponosen na dosedanjo nezmagljivost; da jo pa ljubi resno, da se rodi v njem ona globoka, goreča ljubezen, katera le jedenkrat objame človeka, — tega pa si ni mogel priznati, kajti življenje in družba sta mu bila vcepila preveč frivolnih nazorov.

Samo jeden trenutek mu je prišla bliskoma ta misel, zaničljivo je raztegnil ustni. Misel je bila s tem zavržena, absolvirana; v prsih pa mu je vendar nekaj ostalo, nekaj težkega, kakor kamen, neka neznana, neumljiva skrb, — ali skoro — hrepenenje.

Ta večer se je potem ogibal guvernante, akoravno je večkrat nehoté pogledal proti salonu, kadar mu je udaril njé zvonki glas na uho. Videl je tudi pri taki priliki, da je prinesel Meden hipoma dva

velika šopa krasnih cvetic v sobo ter podaril jednega Elzi; drugi je bil menda namenjen hišni gospodnji.

„Okoren in neroden človek to!“ mislil si je Hrast; „zdaj nosi šopke; neprilичno je to in nedostojno.“

Tega pa ni hotel v poštev jemati, da ima Meden kot bližnji sosed in star znanec posebne svoboščine.

Čas je potekal in lovci so se po čaji, kateri jih je ogrel do dobrega, odpravljali domov. Zdolaj je bilo upreženih več vozov, in na te so sedali gospodje.

Doktor je bil jeden zadnjih, ki so pristopali po stopnicah. Pri gospodnji se je bil sicer že poslovil, in Bolè je bil okrajnega glavarja spremil do voza, — a doktor se je še obotavljal v garderobi. Naposled ide vender, a v koridoru sreča, kogar je iskal, — Elzo. Bilo pa je, kakor da bi mu bila ona prišla nalašč naproti.

Iz velikega šopa cvetie, katerega je še nosila v rokah, vzela je dve vijolici ter podavši ji doktorju, dejala šaljivo in s koketno ljubeznivostjo:

„To bode te od Nemke vender vzeli?“

„Oh, gospica, rekel sem že, da Vam ona beseda ni veljala! Ali mi jo odpuščate?“

„Bog varuj! Zarad nje bodeva še računjala!“ de je ona na pol resno, na pol šaljivo.

Pa doktor ni čutil ni jednega ni drugzega glasu; vse, kar je govorila ona, dozdevalo se mu je le ljubeznivo. Podala sta si roki, in ona je njegovo tudi na lahko stisnila.

Zdolaj so ga že klicali. Skočil je na bližnji lojterski voz in potem se je odpeljala vsa družba; vsa najboljše volje.

Tudi doktor je bil zdaj vesel in srečen! Glasan ni bil, nego tiho je sedel na svoji deski, v rokah pa je varno držal svoji dve vijolici. K sreči je bila noč jako temna.

(Dalje prih.)

Spomini na jutrove dežele.

Iz svojega dnevnika probčuje Anton Ukmar.

III. V Egiptu.

Sueški prekop! Dežela faraonska! Starodavne piramide! Kdo bi se ne dal zapeljati taki skušnjavi! Kdor je imel čas in mu je dopuščala stroga služba, pristopil je naši družbi — zbralo se nas je deset — in prihodnje jutro odveslamo s čolnom — kajti ladija je morala zaradi plitvosti ondotnega obrežja ostati deset kilometrov daleč na morji — v Port Saïd, čedno in pravilno zidano, a dozdej še majhno in neznatno mesto. Toda prerokuje se mu slavna prihodnost in trgovci menijo, da bo Port-Saïd kmalu izpodrinil Aleksandrijo, kar je tudi jako verjetno, kajti Aleksandrija preskrbuje samo lokalno trgovino ter uvaža in izvaža za ves Egipt; Port-Saïd pa posreduje zvezo s zahodom in vzhodom, z Evropo in Azijo; vsak dan se vidi tu po več mogočnih parnikov ali kreniti jo po prekopu proti Rudečemu Morju ali pa priplavati od tam. Ljudstvo tukaj je mešano, kakor po vseh važnejših morskih lokah, največ se vidi tolstozarujavelih Arabcev in umazanih zamorcev, kateri opravljajo težka dela v pristanišči in po ladjah; musulmani in divji beduini tudi niso redki. Tukaj smo opazovali brez zapreke tudi domači nežni spol, kajti Arabkinje niso tako zahaljene in ne skrivajo obraza, kakor Turkinje — morebiti v svesti, da jim tega ni treba, kajti prepričali smo se, da domovina velikega preroka ni ravno neugodna krasnemu spolu. —

Popoludne nas odnese mal francosk parobrod po prekopu do mesta Ismaïlia, glavne postaje sueškega prekopa. Ismaïlia je bila za Lessepsovega delovanja na vrhunci svojega blagostanja, a zdaj je že skoro popolnem propala in le ondotne velikanske delarnice društva vodotoškega vzdržujejo jo še nekoliko. V Ismaïliji se vsedemo na priprosto egiptovsko železnico, katera nas vozi nekoliko časa po prav prijaznih in mikavnih krajih; a kmalu izgine zelenje in kakor bi mignil, vidimo se v neizmerni peščeni puščavi, katera se razteza do

rodovitih Nilovih nižav. Pozno na večer dospemo v egiptovsko stolico Kairo in se udinjamo v nekem, po naši blaženi šegi urejenem hotelu.

Zjutraj na vse zgodaj nam pripelje strožaj vsakemu svojega velbloda in voditelja. Urno splezamo tem za nas nenavadnim živalim na hrbet in hajdi iz mesta čez veličastni, sveti Nil proti zahodu. — Kmalu onkraj svete reke, po dolgem in prijetnem jahanju skozi temne in senčnate gozdove visocih palm in s krasnim sadjem obloženih datul, vzprejme nas zopet peščena puščava, kjer smo imeli priložnost opazovati, kake vrednosti mora biti karavanam velblod po tacih nevarnih potih, kjer bi človek, zaupaje sami svoji nogi, moral zabresti v neogibno pogubo. Naš smoter so bile znamenite piramide blizu majhnega umazanega mesta Gizé. Ne daleč za tem mestom se nam prikažejo obrisi teh velikanskih čudes staroveškega sveta, a vidijo se nam neznatni in nevredni imena, katero jim prisojajo; a čim bolj se jim bližamo, tem više rasto iz tál in kadar dospemo do obnožja njihovega, prime nas strah in groza, da smo kar strmeli in molčé občudovali te grozovite prikazni.

Egiptovske piramide se nahajajo med Kairo in Fajumom na meji libiške puščave; dan danes se jih sledi še 67; vsaka piramida je bila kraljeva gomila. Pri mestu Gizé so si izvolili Memfiški vladarji svoja pokopališča in tukaj so zidali velikanske gomile, koje bodo občudovali za nami še pozni narodje. Največja je Keopsova, koja meri na visokost 150 metrov in ima 240□ metrov v podstavi. Heradot pripoveduje, da je kralj Keops 30 let zidal to svojo kolosalno gomilo in potreboval za to delo ves ta čas vsak dan po 370.000 zidarjev. Lehko si je tedaj misliti, kake strašanske vsote je moralo pogoltniti tako delo.

Odločimo se splezati na najvišjo — na Keopsovo piramido. Po dolgem in trudapolnem plezanju dospemo vendar s pripomočjo naših voditeljev na vrh, kjer se nam odpre veličasten razgled: vse druge piramide so stale pod nami; proti zahodu se je videla libiška puščava, dokler je oko sezalo, proti vzhodu pa rodovita Nilova dolina, preprežena kakor s sreberno nitjo, s krasno reko, svetim Nilom. Daleč tam na obnožji pogorja Mokatom se razteza stolica Kairo s svojimi svetlimi mošejami in vitkimi minareti; proti jugu pa in severu neizmerne, tu rodovite, tam nerodovite planjave.

Iz srca zadovoljni s svojo ekspedicijo povrnemo se kmalu popoldne v najhujši vročini — kajti vroče afrikansko solnce je pripekalo,

da nam je lil pot čez obraz — nazaj proti Kairi in komaj dospemo v daljna predmestja, ko zatone solnce in v kratkem nastane črna noč, kajti tukaj ne poznajo niti jutranjega, niti večernega mraka, solnce zapade in svetle zvezde se prikažejo na skoro vedno jasnem nebu. —

Le malo časa ostane nam drugi dan ogledati si egiptovsko stolico; priliko sem imel čuditi se samo znamenitejšim mošejam, izmed katerih naj navedem el Hakimovo, el Azarovo in Hasaneinovo; poslednja je imetna zaradi veličastne kube in dveh silno visokih in vitkih minaretov. Dalje ni bilo časa muditi se, vlak odide še dopoldne in nas odvede nazaj proti Port-Saidu, kjer stopimo zvečer zopet na domačo ladjo. Ob dveh popolnoči dvignemo mačka in odjadramo počasno proti severu.

26. septembra popoldne se nam prikaže na levici sloviti otok Rod in pred nami visoko, lepo obrasteno kartalsko gorovje. Pot nas pelje v jednega najlepših zalivov vsega Sredozemskega Morja: v krasno luko makriško; njen vhod, kojega obdajajo od treh strani visoke, zeleno obgozdene goré, spominal me je živo našega kotorskega zaliva, iz katerega tudi ne vidiš drugega, nego modro nebo in visoko kipeče pečine. Drugi dan vržemo mačka pri mesteci Makri, kjer nas pozdravi in prijazno vzprejme ondotni francoski konsul, kajti naša vlada nima v tej löki nobenega zastopnika. Tudi turško vojaštvo nas počesti nenavadno prijazno in videlo se je, da taki gostje ne zahajajo mnogokrat v makriško pristanišče. Ker nas selo ne zanima, odpravimo se skozi tesne ulice proti jugovzhodu k razvalinam staroveškega mesta Telmessus, kjer se nahajajo še ostanki nekdanjega gledališča, krasni skloniki in še zdaj dobro ohranjena, veličastna pokopališča. Rakve so izdobljene čudovito umetno v visoke, kar navpik proti nebu kipeče pečine, da se nam je kar po glavi vrtelo, ko smo plezali po ozkih, v živo skalo vsekanih stopnicah do njih. Kdo je izdelal ta čudesa? Gotovega nisem mogel zvedeti, a pravijo, da so ta pokopališča še mogočna znamenja nekdanjega perzijskega vladanja v zahodu male Azije.

Nazaj gredé se pomudimo nekoliko v makriškem bazaru, kjer se kupujejo posebno lepe in dragocene šarenice in močni, črni latakija-duhan; vsakdo si izbere kako malenkost v spomin.

Proti večeru odjadramo zopet iz pristanišča in krenivši po noči okoli alepskega predgorja, kjer je stal z jedno nogo znameniti Apolonov

kolos, naslanjaje se z drugo na rodski otok, zavijemo jo drugo jutro proti vzhodu v koški zaliv. Zdaj neznatno mestece Budrun, nekdanji Halikarnassus, rojstveni kraj slavnega grškega zgodovinarja Heradota, pustimo na desnici in dospemo okoli poludneva do koške lóke, kjer vržemo mačka in si urno ogledamo mesto in njegove znamenitosti. Turški častniki so bili tako prijazni, odpreti nam vrata zanemarjene in na pol razvaljene trdnjave ter spremljevati nas po mestnih nasipih, kjer se vidi nekoliko starodavnih, kakor kača vitkih topov, katere so menda še nekdanji ondotni vladarji, mogočni Genovčanje, zapustili svojim naslednikom. Ogledamo si še znamenito, velikansko platano sredi mesta in odrinemo precej visoko v goro do senčnatega gozdiča, kjer je stalo nekdanj slovito Eskulapovo svetišče in kamor so vodili staroveške hrome in kruljeve od blizu in daleč iskat ljubega zdravja. Svetišče je zginklo, ni več ostalo sledu za njim; le hladen studenec, prijetno šumljaje zaznamenjuje mesto, kjer je nekdanj Hipokrat delal čudesa.

Pred odhodom na brod se obložimo s krasnimi narančami in sladkim grozldjem, kojega je tukaj tako obilo in tako lepega, da zarad njega otok po pravici slovi za najrodovitnejši med vsemi sporadskimi otoki.

Na večer dvignemto zopet sidro in odplavamo dalje proti Smirni, kjer pozdravimo štiriindvajset ur pozneje svoje stare znance.

Ledene rože.

 Sinóci pa burje razsájale so,
 Té séverne sape snežéne;
 In danes na óknih mi rože cvetó,
 Té rože sreberne, ledéne!

Le cvétite, rože na óknih mi vé!
 Saj dolgo že vas sem želela;
 Čepráv vas ne márajo drugi ljudjé,
 Iz srca vas jaz sem vesela.

Saj snubi sedaj me, saj prišel je spét,
 Ki dél je: „Ostani mi zvesta,
 Ko prvi na óknu cvetél ti bo léd,
 Ti sladka mi bodeš nevesta!“ –

Zató pa, ledéne cvetice, mrtvé,
 Jaz dolgo že vas sem želela;
 In naj vas ne márajo drugi ljudjé,
 Iz srca vas jaz sem vesela!

Gorázd.

Bajke in povesti o Gorjancih.

Spisal Janez Trdina.

14. Kresna noč.

(Dalje.)

Bedak, zakaj si pa jih?“ oglesi se vaša gnada, Leskovški Tone, ki je prišel na vrsto za Mačkovskim. Tudi mene so podložniki preklinjali; ali od mene ni dobil nihče ne počenega groša, nikaar pošteno desetico. Od kar gospodarim, obiram kmete tako v čisto, da jim ne ostane na kosteh ne toliko zdravega mesa, kar je za nohtom črnega. Gnetem in ožemam jih do zadnje kaplje. Dokaz, da ne lažem, je to, da se ne dobi med njimi niti jeden, ki bi se mogel imenovati premožen ali trden. Berači so vsi od prvega do zadnjega. Če mi potožijo svoje težave, ostanem mrzel kamen brez iskricice usmiljenja. Odgovarjam jim vedno jedno in isto: Kaj meni mar! Zaslovel sem po pravici, da sem najhujši kmetodêr na vsem Dolenjskem. Tudi jaz moram priznati svojo slabost, da me ta čast ni veselila. Hotel sem se je vsaj nekoliko otresti, pa sem sedel in načrêkal dober funt pesnija. Ta dušna paša je bila precej prazna in omledna, zato sem jo zabelil z najmastnejšimi ocvirki: z zlato svobodo, êlovekoljubjem, blagosrênostjo, veêno resnico, neizgubno pravico, napredkom, sveto jezo na krvnike in zatiralce in drugimi takimi „plemenitimi“ êuti, ki vnemajo otroêja srca. Da je svet labkoveren, bilo mi je znano; ali nikdar ne bi bil mislil, da je tako po polnem slep in brezumen. Mojim predpuštnim burkam in êenêam so verjeli ne samo tujci, ki mojih grehov ne poznajo, ampak tudi domaêini, znanci in sosedje, ki so videli na svoje oêi teŹko batino, s katero sem udrihal po kmetih in so slišali na svoja ušesa njihovo obupno jeêanje in jokanje! Razglasili so me za varuha vseh zatiranih, za zagovornika êloveških pravic, za pesnika in preroka svobode! Tuji in domaêi uêenjaki so se tako prismodasto vame zatelebal, da se štejejo za presrêčne, ako morejo le dve, tri besedice z mano iz-

pregovoriti. Vzbuja mi se ponosno in opravičeno upanje, da bodo počestili leskovškega oderuha še s kakim kamenitim ali bronastim spomenikom. — O teh Tonetovih besedah zagrohota se Satan tako gromovito, da se je Klek stresel. Obimši ga veli: Da si mi zdrav, stari ljubček mojega srca! Kdor tako laže, da mu verjamejo tujci, ni vreden še posebne slave; ali mojster in moj pravi učenec je tisti, ki oslepari sosede in znance. Tvojo zaslugo zmatram za tako odlično in velikansko, da te moramo še na nocojšnjem shodu postaviti in venčati za kralja vseh kranjskih lažnjivcev!

Leskovški Tone odstopi, mesto njega se približata dva Podgorca: oče in sin. Oče je graščak in vaša gnada, sin konjski hlapec. Podgorec-vaša-gnada se pohvali: Ko sem se oženil, prišla je v grad tudi nova dekla. Jaz sem jo rad gledal in njej je bilo to všeč. Predno je minilo leto, rodila mi je sina. Dobil sem mu krušnega očeta, pri katerem je ostal, dokler ni dorastel. Kaj se je pozneje zgodilo, naj pa sam pové. Podgorec-konjski-hlapec veli: Ko sem odrastel, povabil me je oče, da naj pridem v njegov grad služiti in jaz sem ga poslušal. Kmalu me je začela njegova gospa rada gledati in meni je bilo to všeč. Predno je minilo leto, rodila mi je sina. Satan se zasmeje: Ta sorodnost je bogme zanimljiva! Vama se more po pravici reči: Tak oče je dostojen svojega sina in tak sin je dostojen svojega očeta.

Za Podgorcema je prišel na poročanje baron Ravbar. Dela, s katerimi se je hudiču pobahal, znana so nam že. Povedal je jedino to novico, da je dal hlapce skoro do smrti trpinčiti, ker mu niso izpolnili ukaza, da bi bili Martinka zavlekli v kako goščavo in obesili.

Še mnogi drugi coprniki so pripovedovali Satanu svoje zgodbe in grehe, ki mi se pa ne zde tako veliki in za naš narod zanimljivi, da bi trebalo jih zabeležiti. O tej priliki moram omeniti tudi to, da priprosti Martinek ni razumel vsega, kar je slišal. Marsikaj je bilo zanj preučeno in previsoko. Česar ni pojmlil sam, ni mogel niti drugim praviti. Naši povesti, hvala Bogu! to ne škodi, ker imamo o kleški veselici še druga dobra poročila in to od prič, ki je niso le od daleč gledale, ampak jo uživale. Kar pa so se izpovedovale copernice, bil bi si zapomnil brez težave tudi kak bolj slaboumen človek nego je bil prijatelj Martinek. Hudiča so kratkočasili z novicami in napakami, ki so bile jako strupene in maľopridne ali doumne in take, kakor jih od hudobnih in porednih bab pričakujemo.

Prva se postavi pred Satana napuhnena raška grofinja in mu začne praviti s hriplim grlom in osornim glasom: Oni dan je prišel k nam župnik, to se ve na južino, pa sem mu rekla: Kaj ne gospod, da je najlepša božja stvarca na tem svetu moj psiček Fidelis, najgrša žival pa dolenski kmet? On mi neumno odjeclja: I, zakaj pa? Jaz mu pa odgovorim: Zato, ker dolenski kmet že od daleč smrdi. Če živi človek na deželi in ima zdrav nos, ne more se niti sprehajati iti, ker srečuje povsod te krščene dihorje. Tepec mi začne nekaj kvasiti o božji podobi, po kateri so neki ustvarjeni ljudje in menda tudi dolenski kmetje. Ha ha ha! Lep Bog bi bil tak, ki je njim podoben! Jaz pa mu zabrusim: Gospod, Vi ste nahodni — Vaših neslanostij sem sita. To rekši obrnem farju hrbet in pobegnem. Od takrat me je razglasil za copernico in tako govori vsaj v jedni reči resnico. —

Za raško grofinjo se oglasi mlada brhovska gospa: Jaz sem že zdavnaj želela nagledati se prav do sita, kako pretepajo tlačane. To je res prijetna zabava. Nekateri krulijo kakor prasci, drugi mukajo kakor krave, tudi sem čula take, ki so rezgetali. In tako sem dolgo pri njih stala in se kratkočasila. Ali nekaj pa mi se je strašno čudno zdelo: zakaj jih tepó samo od zadaj in nič po trebuhu; če bi jih od spredaj, mislim, da bi jih tudi kaj bolelo ali ka-li. Tekla sem k svojemu gospodu in mu razodela svoje mnenje. Ker je dober, obljubil mi je precej, da mi se bo želja o prvi priliki izpolnila. Zdaj pa povej ti, ali ni res čudno, da jih ne mažejo tudi od spredaj? Satan zareži se dobrovoljno: In še kako čudno! Ha ha! Res nova in krasna je ta misel, tepsti kmete po trebuhu! Saj pravim: česar se ne domisli bistrournna moška glava, izdajde nežna, miločutna žena. —

No, podgorska baronovka, s kako dišečo rožico pa me boš ti razveselila? Baronovka veli sladko smehljaje se: Prišla sem brez šale s prežlahitno rožico, ki ne cvete na vsakem vrtu. Privlekla sem na Kranjsko cigane — celo druhal izurjenih tatov in nevarnih potepuhov! Dobro vem, da me bodo za ta dar Dolenjci preklinjali še sto let po moji smrti, ali se presneto malo brigam, kaj porekó ljudje, ko me več ne bo. Osel je rekel: po moji smrti če raste trava ali ne — moja duša bo itak Boga hvalila! E skoro bi ti bila pozabila povedati, kako se je to zgodilo. Ko mi je mož umrl, šla sem popotovat, da se razvedrim. Na Hrvaškem namerim se na cigana Petra, ki je bil spreten kovač pa tudi krepak mož. Povabim ga, da naj se naseli na moji graščini. Takega dobrega kovača sem prav živo potrebovala in res

mi je vselej tako postregel, da sem bila zadovoljna. Tudi drag ni bil prehudo. Prosila sem tudi svojega prijatelja, komisarja Muclja, da je potrdil Petru in njegovemu krdelu domovinsko pravico na Kranjskem. Takrat so ljudje veliko ugibali, kateri je prav za prav moj, ali Mucelj ali Peter — ha ha ha, kakor da ne bi mogla biti oba moja!

Baronovka odide. K prestolu prikoraka razkošno oblečena gospa predrznih očí in pravi: Dokler sem bila sama, dejali so mi lilija; šaliti se z moškimi, ni mi se zdelo varno. Od kar sem milostiva gospa, zovó me ljudje: bršlinski spašnik, moj gospod pa mi je dal pridevek: moja koprivica, ker se je spekel, da mi je verjel in se z mano poročil. Lani sem imela samo tri prave prijatelje, med katere to se ve moža ne štejem. Znanci so me tako strašno objedali, da sem rekla: Huje me ne boste mogli, če se zvrnejo name vsi grehi proti deveti božji zapovedi. To je bil uzrok, da sem odprla letos svoje srce kar na stežaj. Šla sem v cerkev in spustila na tla pred mladim gospodom svoj rudeči robec. Gospod ga pobere in prinese, jaz sem pa dejala: Ne tukaj, prosim, doma. Drug pot je padel robec na ulicah pred lepega častnika. Tudi njemu sem velela: Ne tukaj, prosim, doma! Še isti dan sem prosila tako kmetiškega korenjaka, katerega sem srečala na polji, in tako dalje. Kar je ribiču trnik in vada, to je meni moj lepi svilnati robec in brez bahanja smem reči, da ribarim vsigdar vspéšno. Znanci me obirajo tudi zdaj, ali nič huje nego lani. Moja povest je končana. Službenica!

Satana je obsulo zdaj močno krdelo jezičnih doktoric. Svoj glavni tabor so imele že takrat v Novem Mestu, ali jako delavne podružnice so bile tudi šmihelska, kostanjeviška in krška. Mnogim so visela za vratom znamenja svetosti. Društvo je vodila naddoktorica Ana. Ker jo utegnemo še kdaj na Gorjancih videti, naj povem, da se je rodila ta glasovita copernica pod semiškim zvonom in je zmatrala se že veliko let za prvakinjo vseh belokranjskih tercijsk in klepetúl. Dražila je župljane celo proti vrli duhovščini. Ponosno je stopila pred peklenškega vojevoda in zaregljala: Kosmata mre... hotela sem reči: presvitli naš gospodar in ljubček! Ne zameri, da ti novice ne bom razkladala, ker se jih je nabralo toliko, da bi potrebovala zanje dobrih štirinajst dnij, ko bi ti hotela povedati le najlepše in najmičnejše. Pa saj nas po večjem že poznaš, kajti nismo priletele na Klek danes prvokrat v gostí. Kar je sol in paprika za oči, to smo mi za poštenje in dobri glas. O vsakem človeku vemo več slabega, nego

vsi drugi ljudje in Bog in hudič skupaj. Zemeljska mati do zdaj ni še rodila sinu, ki bi nam prišel na konec.

Kakor jezične doktorice poklonile so se satanu skupno tudi druge copernice, ki so bile obložene z istimi grehi in so živele in čarale v istem kraju. Martinek se je moral čuditi, koliko so jih nekatere vasi premogle. Iz Praproč so privršale na Klek vse gospodinje razven jedne. Sila veliko jih je dala tudi ajdovška srenja, omoženih in samskih. Med njimi je bilo tudi več nedorastlih, ki so komaj po dvajset let imele. Zdaj je Martinek lahko razumel, zakaj so Ajdovščice tako spretne in srečne svinjarice, da jim niso kos niti za to rejo že od nekdanj sloveče Zakrakovke. Kdor dobiva svete in nauke od samega peklenškega modrijana, ne stane ga se ve težko odkrmiti prasca do štirih in petih centov tudi brez krompirja in oblode. Vsako oko pa je razveselila in zamaknila dolga vrsta šentviških copernic. V brdkem in lahkem trupelci jim je igrala vedra in lahkoživna duša, pa kako ponosno hojo in obleko so imele brez razložka dekleta in žene! Peče, rokavci, krila, robci in prepasniki so bili vsi posuti z migljajočimi mrežami, zobci, vrpcami, ključicami in petljami. Vsak gledalec se je preveril, da je šentviški lišp prava resnica, ne pa le prazna beseda.

Komaj se ta lepa množica umakne, prišvepa in prisopiha stara barura, ki je bila tako razcepšana in nakazna, da se je sam hudič ustraši. Iz širokih, do ušes razklepajočih se ust začne kreketati: Jaz prebivam v svojem samotnem hramu na slavni Trški gori, zato mi pravijo tudi trška copernica. Ljudje so mi razgrebali od konca pod s podkvicami in žebli svojih čevljev, pa sem dejala: brez nastila bodo mi ga razkopali, da se bo še zgrušil; čemu bi ga še pometala? Metlo dejala sem pod streho in jo rabim samo za ježo na Klek. Ravno letos je minilo petdeset let, kar hram ni bil več pometen. Smetij in druge šare se je nabralo v njem toliko, da molé veliki sodi iz kupa komaj do sredine, manjši sodci pa se po polnem skrivajo. Na tem gnoji najrajša čepim pa kdaj podremljem ali pa preštevam svoje plesnive križavce in petice in pričakujem kupcev in priliko, da jih ociganim. Ker mi cerkev ne diši in nikamor ne hodim, ne potrebujem niti nove niti cele obleke. Kadar mi se prehudo kaj raztrga, vzamem svojo jedino debelo iglo in capo zakrpam, kolikor se da. Le poglej, da je že vsa moja oprava sestavljena iz samih krp, izmed katerih si nista ne dve jednaki ni po blagu ni po barvi. Sem ter tja pa je ostalo še dosti duškov in oken — ali kaj za to! Hudič in copernica sta po

moji misli toliko lepša, kolikor sta grša. V svoji samoti ne živim tako po pasje slabo, kakor ljudje sodijo. Kurim si prav pridno s starim, sladnim droževčkom. Novic ti nisem prinesla nič in povedati moram ti samo še to, da ti se priporočam za plesalko. Boš že videl, sladki ljubček, kakó mi pojdejo noge v skok. Ho ho ho!

(Konec prihodnjíč.)

Pred spomenikom.

solnčnem kraji na planjávi
Spomeník iz tal kipí,
Krasen v zórní razsvetljávi
Sém v obraz se mi žarí!

Spomenik, oj kámen tožni,
Z divjím bólom náte zrem
In drhtéč ti venec rožni
Na kamméni križ pripném!

K tebi sem plašná hitéla
Oh! in jókala glasná
In iz dnu srcá ihtéla
In vzdihávala bridkó! . .

Mnogi, mnogi pokopáni
V zorni dóbi tukaj spé,
Z bojno slavo so obdani
In imena jim česté.

Ljubi moj na širnem sveti
Moj zaklád, zaklád jedín,
Tudi ti v ponósnem cveti
Pal si, domu zvesti sin!

In pod žalnim spomenikom
Med drugóvi mirno spiš,
Jaz pa z glasnim divjím vzklikom
Zdaj objemljem smrtni križ!

Oh razmakni se, zidánje,
Ki na vek oklepaš jih
V njih nevzdramno tiho spanje,
Naj zveni mi jok in vzdih!

Kaj mi bójna slava hoče,
V koji mu blestí imé;
Oh! na glas mi duša joče
In zveni na vek gorjé!

V solnčnem kraji zrém gomilo,
Kmalu, kmalu moj bo dom;
V njej gorjé bo potihnilo
In potihnil jok in dvom!

In na ónem svetu bova
Srečna zopet, ljubi moj,
In prišlá radóst bo z nova,
Ko bom sklenena s tebój!

Naše obzorje.

Spisal dr. Fr. J. Celestin.

III.

Simon Jenko — je tudi liričen pesnik. Oglejmo si torej najprej na kratko, kako se odnaša on k ženski, temu neusahljivemu viru poezije in k svetu sploh.

1. Njegova pesen bo nosila njeno slavo „križem svet“, a iz radostnih njegovih solz razcvete bodo rože, vijolice pa iz otožnih. — Ptica v grmovji tožno žvrgoleva in zvezdice na nebu žalostno brlé, ker pesniku je zbolelo srce, da vidi povsodi le žalost. On ljubi njo in ona njega, pa se ga vender ogiba; zato jo prosi, da naj bode njegova. Ona glasno poje, strune ubira, on pa jo posluša blizu pri durih in solza mu lice namáka. — Zastonj! — Brez želje, brez nade tekli so mu dnevi, dokler mu ljubezen ni prestvarila zemlje v nebesa. Pomladni cvet, čas mladih let, kliče pesnika z ljubico pod milo nebo. Ko spava ves svet, pesnik misli zlate pesni, njej jih podava.

Slovo treba jemati, iti daleč čez gore: morda se snideta še kedaj, morda nikdar. Po slovesu se je privlekel nad polje teman oblak: to je žalostna misel sredi pesnikovega srca. Njej je pesnik pesni pel, in ko „njen v Ljubljano pride mož“, dobila bode tudi ona jedne, če tudi očitno njenega imena izreči ne sme, a skrivaj ga povedati neče. Pokopal je ljubezen, ali časi mu vstajejo spomini: kako je zunaj nevihta vila, a njima je bil lep večer; kako je mirno desno mu podala, z levo brisala si solze in dejala, da ga ne drži, če ga srce žene od nje proč; kako je neumni jezik klical: „Zdrava bodi vekomej“, noga nesla ga naprej, a srce vedno hotelo ponoviti blage dni. Trgal je rože njej za venec, trnje ga je ubolo do krvi, a njene radostne oči so mu ranile srce. Zvezde je klicala za priče, da je in bode njegova. Za to na tujem povprašuje zvezde, da li še bije srce zanj, ali one — molčé. Daleč od drage mu teče čas, v spanji se vrača k njej in ona mu zopet poljubljava mlado lice ko nekdanj; zvezde pa ne govore in ne čutijo več, ker ni drage, lepe kakor zora. Zginile bodo sladke sanje, ostale samo solze. —

Čez kratkih mesecev pet videla sta se zopet in skoro oba se glasno smijala svoji pretekli — norosti. Najbolje bode za oba, da se pozabi, kar je bilo: on se ne vpraša, kaj ga čaka, ona bi pa rada vernega možaka.

Samo iz njenih očij je bral pravo besedo za čut, gojil iz nje-nega poljuba nado, ki je nazaj želi, ko je izgubil drago. — Vse bi si oprostil, samo tega ne, da je njo tako neumno ljubil.

Rodoljubno dekle naj ga ljubi, in vsaka misel bode pesen. Vse življenje je posvetil njej, za vso žalost in muke naj mu vsaj pove, zakaj ga ne ljubi?

Mislím, da ta vsebina dolgega pojasnila ne potrebuje; naravno in prosto nam pripoveduje pesnik svoje srčno življenje, bolj žalostno ko veselo. Njegova ljubezen je nekako mladostna. Težko bi bilo posneti iz teh pesnij ljubičino sliko in njen značaj: najbolj karakteristično je še za njo, da sta se oba zasmijala, ko sta se videla čez kratkih mesecev pet. Nekaj časa sta bila oba srečna, vidimo globoko pesnikovo žalost, ko je ločen od ljubice. Vender prenaša tudi smrt te ljubezni — mladostno lahko; ve sicer, da ga ona časi preklinja, ali ne taji, da, ko sta si zvestost prisezala, legala sta oba, in kaj odločno priznava, da jo je neumno ljubil. Torej vse peripetije iskrene ali mladostne ljubezni, ki ne vprašuje veliko, kako in zakaj mari — ljubi.

2. Kakor ima v ljubezni le malo sreče, sodi pesnik tudi življenje sploh bolj mračno: Verjel je modrijanom in leta mladosti starac začel. Od sladkih nad mladosti izpolni se človeku komaj polovica: srce gubi mladostne občutke in javlja se dvom in pesnik na grobeh poje slavo — trohljivosti. Komaj sedemnajst let star, za ničeval je že svet. Življenje so samo sanje (Obrazi VII): ohrani si samo spomin jasnih trenutkov (Obrazi XIX). Gorje človeku brez doma, ako zatajiti je

Prisiljen voljo i srce,
Bedakom posoditi
Čas mora, glavo i roke.

Zato v obupnosti prosi od Boga moči, da ostane mož, če se tudi svet ruši okrog.

To so najglavnejše misli, po katerih moremo soditi, kako je pesnik mislil o svetu. Četudi žali, da je modrijanom verjel in starac živeti začel, četudi nam daje „zlato vodilo“ za življenje, da po-

zabimo nesrečo, a se spominjamo srečnih dnij: vender so njegovi nazori o življenji sploh bolj mračni. Življenje so težke sanje: pesnika se je zgodaj lotilo zaničevanje sveta in dvom. Priroda je brez sočutja: ona po grobeh razsipava cvetje. A njegovo „Trojno gorje“ je globoko resnično, saj je je pesnik v prepolni meri moral izkusiti sam.

Da Jenku tudi šala in ironija nista tuji, vidimo iz „Našega mačka“, ki jokati začne, ko mu ljubica zboli in ne lovi več mišij, in ko mu jo vzame smrt, začne celo sovražiti življenje in se modro — obesi. Tudi „Hitra sprememba“ čez kratkih mesecev pet je pesniku vzela humor ravno tako malo, kakor šegavo vprašanje; „Kdo je kriv, al ti al jest?“ Pa tudi svojemu dekletu, ki je vzela starca, kaj modro prerokuje, kako bo še stokala.

3. Pesnikovi vzori niso mnogoštevilni. O kakih ženskih vzorih nam ničesa ne poje in celo iz negativne kritike ženstva (pa je ni veliko) ne moremo veliko sklepati o pozitivnem vzoru. Pač pa so njegovi domorodni nazori in vzori jasneje izraženi:

Tujke neče ljubiti, ker neizmerno ljubi naš slovanski rod. Ali slabo smo še razviti: da so v društvu možakov zale gospodične gladko kramljale slovenski, čul je samo v sanjah. Na visoki Tatri želi počivati, dokler bela zora (slovanskega) dneva ne oznani. Bridko žaluje, da mu domovina ni znana, ni spoštovana in da nam zgodovina le pripoveduje, kako rod za rodom — gine. Zato bi pesnik rad klečal nad jamo Sama, vlil si v žile Samovo domorodno ljubezen, in v pesnih navduševal — Slovence.

Adrijansko morje bilo je slovansko (!): vzel ga tuj meč. *) Ako se hočemo rešiti, naj bode naša volja krepka, kakor so naše gore, moč taka, kakor jo imajo naše reke, a srce mirno — ponosno, ko pomladi cvetna naša polja. A ti, Bog, ustvaril si nas ko listja in trave, pol sveta podaril sinom Slave, daj nam sile, da svoje sklepe premenimo v dejanja — brez slabosti. Zato

Naprej zastava Slave,
Na boj junaška kri!

Ko bo on počival v črni gomili, imel bo njegov narod jasne dneve. Sto let bode spal v grobu, potem mu zaigra živo zopet srce

*) Ta pesen se opira na napačno, a prejšnja leta sploh verovano misel, da so bili stari Iliri — Slovenci.

in ogledovat pojde po dragi domovini, da li so se že izpolnile njegove želje, ali pa ima dalje počivati? —

Slovenska in slovanska preteklost je torej žalostna, vendar pesnik slovanski rod goreče ljubi, budi ga v pesnih, želi mu trde volje in moči, kliče ga v boj, trdno veruje, da bode imel jasne dneve in v tej veri ni nič „narejenega“, nič pretiranega, nikakega šovinizma: vse je izraz pesniškega navdušenja, čistega in treznega uma, četudi je vse to povedano še občno ter pesnik ne govori drugje ko v „Napreji“ o sredstvih za dosego slovanskega vzora (in vojska je iz mnogih sredstev samo jedno in ne prvo) in tudi ne o vsebini tega vzora. Pa saj o tej bolj globoki in širši vsebini slovanskega kulturnega sedanjega in bodočega — razvijanja slovanski pesniki do sedaj še ne pojo mnogo, pa se tudi v prozi o tem ne piše mnogo (največ pri Rusih).

Kakšno je torej pesnikovo obzorje?

V mladostni svoji ljubezni uživa več žalosti ko veselja ter so njegovi nazoni (o ljubezni) bolj mračni ko svetli, kakor tudi o življenji sploh. Vender za to ni niti sentimentalni v ljubezni, niti v svojih nazorih o življenji pesimist: resen je, ali svetska bol ga ne muči. Najbolj je izražen njegov slovanski vzor in v tem pogledu je njegovo obzorje odločno širje ko Levstikovo. Srce mu gorko bije za vse slovanstvo: vemo, da je ljubil posebno Ruse, a hrvatsko-srbsko nezlogo odločno obsojal. Kot liričen pesnik učil se je posebno od Byrona, Lermontova in Heineja (gl. Zvon 1879: Odlični pesniki in pisatelji slovenski Fr. Levca); meni se zdi, da se je ravnal najbolj po Heineji. Posnemal ga je posebno v svojih šaljivo-ironičnih pesnih, ko — kakor nemški pesnik — rad vzvišene čute premenja na prozo in ironijo vsakdanjega življenja. Vender ta ironija za našega pesnika ni tako karakteristična kakor za nemškega. Onega mogočnega protesta zoper sedanjost, ki ga s toliko silo izražava Byron pa tudi njegov učencec Lermontov, naš Jenko — nima.

(Dalje prihodnjič.)

Vita vitae meae.

Zgodovinska podoba. Spisal dr. Ivan Tavčar.

I.

Hladnega in megleneja jesenskega jutra v letu 1587. je zapuščal bliščeč sprevod loško mesto, tedaj posestvo bavarskih brižinskih škofov, ter je med pokanjem grajskih topov in med donenjem zvonov krenil po dolini ob Poljanščici. Nad smrekovimi gozdovi po gorskih bregovih so visele meglene proge in nebo samo je bilo prepreženo s sivimi oblaki. Hladen piš je vlekel od severa ter podil megle proti jugu. Prejšnji dan je bil dež razmočil zemljo in črne luže so se prikazovale sredi pota na vsak korak, da je ploskalo in škropilo na vse strani, ko so konji stopali po njih. Samotna je bila dolina in samo vrane, pasočé se po tratinah, vzdigovale so se ter grdo kričale, kakor bi se čudile, da je zašlo v to samoto tako gosposko krdelo. Tu in tam je prilezla iz goščave samotarska rodbina ter klečeč čakala ob stezi, da bi dospel sprevod. In s sabo so privlekli svoje bolnike, ki so ležali tik pota v mokri travi, ter željno pričakovali blagoslova najvišjega svojega pastirja, od katerega so upali duševnega in tudi telesnega zdravja. V resnici je potoval tisti dan ljubljanski škof Joannes Tavčar po dolini v Idrijo ter hotel tudi v Poljanah verno čedo v veri potrditi. Škof je bil tedaj že vladni namestnik v Gradci in obdajal ga je torej ne samo blesk cerkveni, temveč tudi posvetni.

V njegovem spremstvu se je kazalo mnogo več orožja, nego molitvenega orodja, kar so zahtevali tedanji časi, ki so bili burni in surovi. Ni torej čuda, če je škof Joannes popotoval v orožji, kakor zapovednik, komur se pokoré vojne čete.

Na čelu škofovega spremstva je stopalo krdelo pešcev, ki so nosili na ramah ali dolge helebarde, ali pa neokretne muškete. Imeli so nalog, da so čistili tir, metali veje s pota ter odpravljali vsakovrstne druge zadržke. Za njimi je jezdarilo kakih dvajset loških jezdecev, ki so imeli rokave v goste in napete gube nabrane, na nogah pa visoko čez kolena sezajoča obuvala z velikanskimi ostrogami. V

rokah so tiščali dolge, gole meče ter temno gledali izpod železnih čelad. Jeden izmed njih je nosil prapor, v svojem polji kažoč grb brižinškega gospoda in škofa. Takoj za temi je jezdaril škof sam z ožjim svojim spremstvom. Bilo je vmes nekaj katoliški veri zvestih plemenitašev, oblečenih v železje, in z vihrajočimi peresi ob čeladah. Tudi nekaj kanonikov je jezdarilo v tej družbi, med njimi stolni prošt ljubljanski, Casparus Freidenschuss, ki je bil tedaj najbolj vročekrvni nasprotnik nemškemu luteranstvu. Potem je prišel zopet oddelek pešcev, ki so bili zadnji v oboroženem sprevodu. Za njimi so se gnetli pisarji, kuharji in pred vsem lovski hlapci, katerih jeden je sopol za čedo psov, ki se je pehala pred njim. Drugi so nosili sokole, rogove, loke in pušice. Pravilo se je, da se hoče napraviti lov v pogorji, škofu na čast. Zopet drugi so nosili v vrečah in pletenicah stvari, o katerih se je vedelo, da bi se za škofovo mizo v dolini dobiti ne mogle. Vsa ta družba se je pomikala molčeč dalje, ker so bili vsi pogledi v škofa obrnjeni, ki se je vestno razgovarjal z loškim oskrbnikom Janezom Krištofom iz Hohenburga, stolnim šolarjem in svetnikom brižinškim. Letá je hodil peš in razoglav ter vodil škofu konja za uzdo. Njegovo vedenje je po vsem kazalo, kako visoko se čuti počlaščenega, da sme svojeručno voditi konja, na katerem je sedel visoki cerkveni knez.

„Vaša milost,“ izpregovoril je ponižno, „pripravite se na slabo pot, in jako se bojim, da Vas bode vsaka kost v telesu bolela, kadar smo dospeli do Visokega.“

Visoko je mal dvorec, blizu Poljan ležeč. Tu je obstajalo škofovsko-loško plemstvo, kadar je prihajalo na lov v pogorje.

„Prijatelj!“ odgovoril je škof dobrovoljno — govorila sta latinski —, „sedite na konja! Čemu gazite blato? Ali menite, da bi mi srce vzkipelo, če mi vodi konja najmanjši Vaših hlapcev?“

„Vaša milost!“ vzkliknil je oni, „ali menite, da imam tako malo pobožnosti, da bi umazanemu hlapcu prepuščal častni ta posel? Vaša milost! jaz sem na svojem mestu!“

Ker ni škof ničesar odgovoril, molčal je tudi Hohenburg. Še le po dolgem molku je vprašal škof: „In kako je zašla kriva vera v te kraje, tako odstranjene od mestnih vplivov?“

„Krivi preroki,“ odgovoril je stolni šolaster goreče, „krivi preroki so zatrosili strupena zrna tudi v to dolino, in še celo v Poljanah jih imam nekaj sumljivih ptičev, ki so v črnih nočeh frfota-

vali čez gore na Sorško polje in do tiste kričeče vrane, do bogokletneža Kupljenika, kateremu slava Primoža Trubarja spati ni dala. Kaj hočemo! Jaz sem nedolžen in tudi nimam še tiste oblasti, da bi s koreninami vred iztrebil pekla rastline!“

„Ali se z dobro besedo ničesar opraviti ne da?“

„Z dobro besedo, škofovska Vaša milost! S kolom po glavi ali pa s helebardo v rebra, to je najboljša beseda za te satanove naslednike!“

„In kako ste do zdaj postopali?“ vprašal je škof rahlo.

„Storil sem toliko, kakor nič! Premilostivi moj gospod in škof brižinski je predober in zvezane so mi roke, da niti najmanjšega ne dosežem. Jedenkrat se mi je povedalo, da so bili štirje Poljanci pri Kupljeniku. Poslal sem oboroženo stražo v vas in polovili in povezali so hudobneže. V verige so jih dejali ter bosonoge postavili v potok sredi vasi. In moji hlapci so jih gladili s šibami. K sreči je bila zima, da jih je malo zeblo, in da se jim je kri malo ohladila. No, pa so konečno otrpneni popadali v vodo, moral sem jih zopet pustiti, in še danes imam prepričanje, da so jih drugi vaščani milovali, da z neznatno to kaznijo ničesar nisem dosegel. Ker to ljudstvo, Vaša knežja milost, mlačno je kakor gorka voda in Kristusa vam zataji za merico ovs! V slabih časih živimo!“

„Da, v slabih časih,“ vmešal se je v govor prošt Kašpar, „in sveta cerkev zahteva, da postopajo njeni služabniki kakor goreči meči!“

Škof Joannes je čutil očitane; ničesar ni odgovoril, in nekaj časa se je zamislil tija pred se. Imel je obilo dobre volje, a blago in rahlo srcé in morda se mu ni brez opravičenja očitalo, da je bil premehak nasproti novim krivovercem. Hohenburg je opazil takoj, da se je zavila govorica na nevarne steze in da se hoče škofa polastiti slaba volja.

„Vaša milost,“ vprašal je ponižno, „kako napreduje naš Cosemus? Ali ste zadovoljni z njim?“

Takoj se je razjasnilo lice prelatu. Obrnil je obraz po družbi za sabo in njegovo oko je obstalo nad mladim človekom, ki je opravljen v črni žamet jezdaril v družbi dveh kanonikov. Nežni njegov obraz je bil kakor cvet vzpomladanski.

„Naš Carolus nam napravlja samo veselje,“ odgovoril je škof radostno, „in Vaše priporočilo, revende, postalo je seme, iz katerega bode vzrastlo mogočno drevo. Naš Carolus bode nekaj trden

steber sveti cerkvi v teh pokrajinah. Ko sem ga na Vaše priporočilo vzel med svoje gojence, pač nisem mislil, da mi bode gospod Bog v njem dodelil toliko tolažbe, in toliko upov, za kar mu dajem tisočerno hvalo! In glejte, očita se mi celo, da sem mu odprl preveč svoje ljubezni, ali moj Bog, ta mladeneč me z vsem svojim življenjem spominja na nebeškega angelja! Ali, če se ne motim, doma je tukaj nekje v dolinah in zdaj se čudim sam sebi, da celo ne vem, kaj so njegovi roditelji. Kdor je pastir svete cerkve, ima toliko skrbij, da na marsikaj pozabi!“

„Sin je plemenitaša,“ odgovoril je Hohenburg. „Njegovi predniki so posedovali tu v gorah prost dvorec, ki je pa zdaj že davno zapravljen in zajeden. Erazem Cosemus je zašel v letih svoje mladosti med armado Caroli V. Potepal se je po svetu okrog in živel plemenito toliko časa, dokler je bilo mogoče. Pri Mühlbergu so ga posekali luteranski jezdeci na tla in ko je ozdravel, ostala mu je trda desna roka, da ni mogla več meča sukati. Nekdaj je prilezel domov v ponošeni, španski opravi. Od očetne dedščine je dobil leseno kočo in nekaj pedi svobodne zemlje. Slekkel je špansko obleko, odložil žamet in široke rokave ter zlezal v kmetsko opravo. Delal in kopal je, ker je moral živeti. Naposled se je oženil nespametnež s kmetico, ki mu je rodila legijo otrok. Iz usmiljenja smo mu dali opravila cerkvenikova in preselil se je v cerkvenikovo kočo tik cerkve. Postaral se je ter izgubil lasé z glave. A svojega plemenitaškega ponosa ni izgubil nikdar! Kadar pride velik praznik; izvleče še zdaj iz zaboja špansko svojo opravo. A postala je lisasta, deloma mu je silno prekratka, deloma pa preširoka, in na premnogih mestih z belo nitjo zakrpana. Kadar lazi v tej obleki okrog, usmiljenja je vredna prikazen. In tudi jaz sem se ga usmilil ter Vam, knežja milost, priporočil njegovega otroka, ki ga bodede vzredili v slavo božjo!“

Ko mu škof ni ničesar odgovoril, molčal je tudi Hohenburg nekaj časa, potem pa vzdihujé zopet pričel: „Ali še nekaj je tu, Vaša milost, kar mi kri stiska iz srca. Bil je tu starejši brat, in spraval sem ga na Nemško. Pred kratkim pa sem dobil poročilo, da je zatajil sveto vero, in da jo je potegnil med učence tistega krivega preroka, Primus Truberus imenovanega, ki je ravnokar stopil pred božjo sodbo, kjer bode izročén peklenskemu ognju za vse gorjé, katero je privabil na sveto cerkev v teh deželah!“

„Moj Bog!“ zastokal je prelat, „ali je mogoče kaj takega!“

„In kar je najhuje, Vaša milost, priklatil se je zdaj ta Jurij Cosemus v to pogorje in sporočilo se mi je, da je hotel pridigovati še celó v poljanski cerkvi!“

„A naš Carolus o tem ničesar ne ve. In dejalo mi je nekaj v duši: ne jemlji ga s sabo! Bolje bi bilo, da ga nisem jemal s sabo. Kamo že sega satan s svojim kraljevstvom! Kaj naj počnemo! Boga in apostolski stol prosim noč in dan pomoči, da bi se mi z božjo pomočjo in pomočjo apostolsko dalo pod varstvom svete device Marije sredstvo na roko, s katerim bi iztrebil to luteransko zló, toliko let že obstoječe!“

In škof Joannes je sklenil roke ter pričel moliti. V tistem hipu so dospeli do mesta, kjer se tik vasi Brodov suče ravno pod potjo globoko, zeleno verje. Ondu prirodu spustila se je tedaj iz gostega bičja povodna ptica ter šinila visoko v zrak, moleč dolge svoje noge od sebe. Takoj je nastal hrup med sokoličarji. In jeden izmed njih je snel svojemu sokoliču pokrivalce z glave, z bistrimi očmi se je ozrl krilati lovec srpo na okrog, potem pa se vzdignil kakor blisk ter se podil za plenom pod sivo nebo. Vsa vrsta se je ustavila in z radovednimi pogledi opazovala boj visoko pod oblaki. Škof sam se je razvnel in vitez Hohenburg je porabil priložnost, da je visokemu gospodu hvalo pel o bistrournih svojih sokolih. Še je bilo vse zamakneno v zrak in nikdo ni opazil, kako se je nad potjo izmed vejja prikazala črna postava v opravi tedanjih luteranskih predikantov. Mož je imel kakih trideset let, ali na bledem obrazu mu je plamtel ogenj tistega fanatizma, ki ga je vzbujal Luter pri pobeglih minihih in oženjenih duhovnikih. Postavil se je na griček ter s sovražnimi pogledi premeril družbo pod sabo. Niti jeden trenutek ga ni preobdal strah in takoj je bil pripravljen, izliti na pričujoče nekoliko tistega historičnega žolča, ki so ga odpadli minih, po ženskah hlapci, od nekda v obilni meri posedovali. In v resnici je pričel.

„Grešniki iz Gomore in Sodome,“ zakričal je, „otroci satanovi in pekla sadovi! Garjeve ovce, ki ste se v tihi noči priplazile v vrt Gospodov ter ga okužile, da zdaj smrdi kakor gnojnica pod pekočim solncem. Ali dan sodbe se bliža in tudi tebe — s tem se je obrnil do škofa — tudi tebe, rimsko-katoliške nečistnice nečistega hlapca, zadel bo šiba božja, da postaneš v stud samemu peklenskemu očetu. Plameni čistega evangelija vas bodo požgali, kakor je požgal

Simson filistejska polja. Čemu lazite todi in čemu prihajate tu sem v mehkih oblačilih, kakor ženska, ki prodaje svoje telo. Ali zapisano je: udaril bom pastirja in razkropile se bodo ovce. Že je dvignena roka božja in udarila bo vas, kakor je udarila nekdaj Kore pregrešno druhal!“

Pri tem je sveti mož pritiskal črno knjigo na svoje prsi ter kričal, kakor bi hotel odgnati armado peklenskih duhov. Janez s Hohenburga se je penil od jeze. S strastno naglico je spravil škofa z mesta ter pustil samo štiri pešce za sabo z ukazom, da naj ulové predikanta. Le-ta pa je na svojem gričku od ponosa se iztegoval ter vpil: „Poglejte jih, kako beže ti Amalekiti pred božjim služabnikom! Hozana Bogu, ki poveljuje svoje otroke!“

Na stezi pod njim pa so ugibali vojaki, kako bi ga dobili v pest.

„Pustite ga meni!“ dejal je jeden, ki je bil slep na levo oko, „premotim ga tako, da bode gluhi in slepi!“

„Ti prerok na skali,“ obrnil se je do predikanta, „tebe dobro poznam. Ti in pa tisti Primus Truberus, ki je ušel ljubljanskemu škofu in se zdaj že v peklu peče, sta dva cvinglijanska praseta, za Luciferja neprebavljiva.“

Oni na robu je utihnil, potem pa s silnim srdom vprašal: „Kdo govori tu o cvinglijanih? Kdo se predrzne kleti na velikega svetnika Primoža Trubarja? Ti, hlapče, glodaš služabnike božje ter mečeš oznanovalce čistega evangelija v jedno korito s temi svinjami, temi cvinglijani! Bodi proklet zavoljo besed, ki so se rodile iz okuženih tvojih ust!“

Silno se je raztogotil ter strastno skušal dokazovati, kaka huda krivica se godi Primožu Trubarju in njemu, Juriju Kosmu, če se jima očita cvinglijanstvo. Konečno je prišel tako v ogenj, da ni opazil, kako sta mu prilezla hlapca za hrbet. Pograbila sta ga ter pritirala na pot. Vedno je še kričal ter zabavljajal na rimskega Antikrista in njegove sinove.

„Kaj počnemo z njim?“ vprašalo se je. „Ali ga hočemo s sabo gnati?“ odgovoril je jednooki. „Danes zvečer bo na Visokem nekaj pijače in jaz zasé vem, da se bom upijam. Ali naj pri tem vso noč pazimo na tega luterskega volka?“ Pri zadnjih besedah je sunil predikanta z držajem svoje helebarde v trebuh, da je ječe odskočil.

„Gospod bode poveljeval svoje mučnike!“ in goreče je pritiskal sveto biblijo na usta.

„Jaz nekaj vem,“ vmešal se je tretji, „čemu bi vlačili to mrhovino s sabo! Tu doli je voda globoka. Treščimo ga vanjo, potem napravimo iz luterana anabaptista in Lucifer bo imel dvojno veselje o njem!“

„Vrzimo ga v vodo!“ tulili so vsi. Takoj so pograbili nesrečnega pridigarja ter ga vlekli s pota na rob k vodi. Ravno pod njimi se je sukala velikansk vrtinec po tolmunu in umazane pene so se topile ob skalah pri strani. Nekaj rib je plavalo pri vršini, ali takoj so švignile v globino, čutivši krik nad sabo.

„Hladna bo postelja!“ smijal se je jednooki ter z močno roko sunil jetnika z roba. Malo se je opotekal, potem pa z viškom telebnil v vodo, da se je peneče odprla ter ga pogoltnila. Vojaki so grohotaje odšli in niti radovedni niso bili, kaj se bode zgodilo ž njim. Prikazal se je na vršini. Dolga obleka se mu je prijemala udov. Ali vender je plaval ter z veliko težavo priplul do proda na oni strani. Premočen je prilezel na suho. Ali kipeče je vzklilnil:

„Gospod svojih vernih služabnikov ne pokončuje s svojimi valovi, kakor je pokončal nekdanj egiptčanske vojske! Ali vas bo pokončal!“

In s pestjo je grozil hlapcem, ki so odhajali po poti. Potem pa je obrnil prestrašene poglede po vodi.

„Sveta biblija!“ vzklilnil je bolešno. In v resnici črna njegova knjiga se je sukala ondu sredi vrtinca. Nekaj radovednih rib je prihitelo k njej, ter pluskaje sililo z drobnimi glavicami med svete liste, v vodi razprostrte. Niti jednega trenutka ni premišljeval fantast. In kakor je bil v obleki, spehan in premočen, planil je nazaj v skaljene valove, da bi zopet dobil svoj zaklad. In z vodo se je boril in pojemale so mu moči, ali vender je srečno privlekel knjigo na suho.

„Vita vitae meae!“ in pritiskal jo je na usta. Zapustila ga je zavest, da je padel po zemlji. Knjiga pa mu je počivala na srci, knjiga, ki je tedaj pretifa prestrojiti nas Slovence v luterane.

(Konec prihodnjíč.)

J a d.

svet! kakó si zlovolján!
Kakó si v dno srcá se mi pristudil!
Najbolj bi bil vesel, da več me zbudil
Na tebi nikdar ne bi dan.

Kakó bi solnea trak bil mil,
Ko zjutraj zora se pred njim razlije!
Da kam drugam mu zlati žarek sije;
Od sveta kužen ne bi bil.

In sredi tihe polnoči
Kakó bi mílo zvezda se smeñljala!
Da le drugam bi mílo luč sijala.
Takó pa srd samó gori.

In kák bi kras bil mavrice,
Ki sedemkrat nebó je premostila!
Kakó drugé bi me razveselila.
A tu z obupom polni me!

Ker tu ljubezni ni domá,
Je ni! Za njó zastonj je zdihovanje;
Ah! mrzlo je na svetu stanovanje,
In kob človeška žalostna!

Če videl mílo lice si,
In vnelo se srcé ti je ognjeno,
Ti čas in dalja je z rokó ledeno
Gasita spet brez milosti!

Če se podoba vtisnila
Ti míla, sládká je v srcé globóko,
Ti čas in dalja jo z zavidno róko
Iz srede srca kradeta!

Takó ti svet je zlovoljan!
Zató se v dno srcá mi je pristudil.
Najbolj bi bil vesel, da koj se zgrudil,
In koj bi v zemljo bil deján!

M. Posavski.

O občevalnem jeziku na Kranjskem.

Spisal E. Lah.

Na Kranjskem je vpisalo (brez aktivne vojaščine) 447.366 ljudi; ali 93²/₃% vsega kranjskega prebivalstva slovenski občevalni jezik; 29.392 ali 6¹/₃% jih je z nemškim občevalnim jezikom; 317 ali 0·066% z laškim, 266 ali 0·055% s hrvatskim, 244 ali 0·051% s českim, 21 ali 0·004% s poljskim, in slednjič 1 ali 0·0002% z rumunskim občevalnim jezikom.

Na Kranjskem pride tedaj na vsacih 15 Slovencev po 1 Nemeč, na vsacih 1411 Slovencev po 1 Italijan, na vsacih 1682 Slovencev po 1 Hrvat, na vsacih 1833 Slovencev po 1 Čeh, na vsacih 21303 Slovencev po 1 Poljak. —

a) Jezikovne razmere po glavarstvih.

Občevalni jeziki po posameznih glavarstvih v odstotkih:

Imena glavarstvom		Prebivalstvo z občevalnim jezikom			
		sloven- skim	nemškim	sicer slo- vanskim	roman- skim
1.	Postojina	99·30%	0·65%	0·03%	0·02%
2.	Kamnik	99·29%	0·68%	0·03%	—
3.	Logatec	99·27%	0·61%	0·06%	0·06%
4.	Krško	99·21%	0·74%	0·004%	0·012%
5.	Kranj	98·92%	0·97%	0·002%	0·11%
6.	Ljubljanska okolica	98·81%	1·10%	0·05%	0·04%
7.	Litija	97·95%	2·02%	0·02%	0·01%
8.	Radovljica	96·14%	3·83%	0·02%	0·01%
9.	Črnomelj	95·34%	3·79%	0·83%	0·04%
10.	Novo Mesto	91·35%	8·61%	0·04%	0·002%
11.	Ljubljana	75·92%	22·79%	0·59%	0·70%
12.	Kočevje	64·48%	35·44%	0·05%	0·03%

V štirih glavarstvih pripuščajo Slovenci drugim narodnostim tedaj še menj kot 1%; v dveh menj kot 2%; v jednom le nekoliko

nad 2%, v jednom menj kot 5%, v jednom menj kot 9%, v jednom (v Ljubljani) slabo četrtino, v jednom (v Kočevji) pa tretjino.

Razširjenje Slovencev po glavarstvih :

Število	Imena glavarstvom	Absolutno število	Odstotki	Število	Imena glavarstvom	Absolutno število	Odstotki
1.	Ljublj. okolica	53.289	11·9	7.	Logatec . . .	37.344	8·3
2.	Kranj . . .	51.553	11·5	8.	Litija . . .	34.115	7·6
3.	Krško . . .	50.425	11·3	9.	Črnomelj . . .	28.241	6·3
4.	Novo Mesto . . .	42.355	9·5	10.	Kočevje . . .	26.703	6·0
5.	Postojina . . .	41.076	9·2	11.	Radovljica . . .	25.020	5·6
6.	Kamnik . . .	38.400	8·6	12.	Ljubljana . . .	18.845	4·2

Razširjenje Nemcev po glavarstvih :

Število	Imena glavarstvom	Absolutno število	Odstotki	Število	Imena glavarstvom	Absolutno število	Odstotki
1.	Kočevje . . .	14.674	50·0	7.	Ljublj. okolica	593	2·0
2.	Ljubljana . . .	5.658	19·2	8.	Kranj . . .	508	1·7
3.	Novo Mesto . . .	3.993	13·6	9.	Krško . . .	377	1·3
4.	Črnomelj . . .	1.123	3·8	10.	Postojina . . .	268	0·9
5.	Radovljica . . .	998	3·4	11.	Kamnik . . .	266	0·9
6.	Litija . . .	704	2·4	11.	Logatec . . .	230	0·8

Razširjenje Italijanov po glavarstvih :

Število	Imena glavarstvom	Absolutno število	Odstotki	Število	Imena glavarstvom	Absolutno število	Odstotki
1.	Ljubljana . . .	172	54·3	7.	Postojina . . .	9	2·8
2.	Kranj . . .	56	17·7	8.	Krško . . .	6	1·9
3.	Logatec . . .	23	7·3	9.	Litija . . .	4	1·2
4.	Ljublj. okolica	22	6·9	10.	Radovljica . . .	2	0·6
5.	Črnomelj . . .	11	3·5	11.	Novo Mesto . . .	1	0·3
6.	Kočevje . . .	11	3·5	12.	Kamnik . . .	—	—

Razširjenje Čehov po glavarstvih:

Število	Imena glavarstvom	Absolutno število	Odstoiki	Število	Imena glavarstvom	Absolutno število	Odstoiki
1.	Ljubljana . . .	136	55·7	7.	Kranj	9	3·7
2.	Ljublj. okolica	21	8·6	8.	Litija	9	3·7
3.	Logatec	21	8·6	9.	Postojina . . .	8	3·3
4.	Novo Mesto . .	14	5·7	10.	Radovljica . .	5	2·1
5.	Kamnik	11	4·5	11.	Črnomelj . . .	1	0·4
6.	Kočevoje . . .	9	3·7	12.	Krško	0	0

Razširjenje Srbo-Hrvatov po glavarstvih:

Število	Imena glavarstvom	Absolutno število	Odstoiki	Število	Imena glavarstvom	Absolutno število	Odstoiki
1.	Črnomelj . . .	244	91·8	4.	Krško	2	0·7
2.	Kočevoje . . .	12	4·5	5.	Novo Mesto . .	2	0·7
3.	Ljubljana . . .	5	1·9	6.	Postojina . . .	1	0·4

Razširjenje Poljakov po glavarstvih:

Število	Imena glavarstvom	Absolutno število	Odstoiki	Število	Imena glavarstvom	Absolutno število	Odstoiki
1.	Ljubljana . . .	7	33·3	4.	Postojina . . .	3	14·3
2.	Ljublj. okolica	5	23·8	5.	Novo Mesto . .	2	9·5
3.	Kranj	3	14·3	6.	Logatec	1	4·8

Razven omenjenih narodnostij prebiva v Ljubljani še 1 Rumunec.

Razmere med Slovenci in Nemci po glavarstvih:

Jeden Nемеc pride v glavarstvu — na — Slovencev								
1.	Kamnik	313	5.	Kranj	101	9.	Radovljica . . .	25
2.	Logatec	162	6.	Ljub. okolica	90	10.	Novo Mesto	16
3.	Postojina . . .	153	7.	Litija	48	11.	Ljubljana . . .	3
4.	Krško	134	8.	Črnomelj . . .	25	12.	Kočevoje	2

b) Jezikovne razmere po sodnijah.

Prebivalci s slovenskim občevalnim jezikom zavzimajo v polovici sodnij po več kot 99%, v osmih še nad 98%, v štirih še zmerom

med 90 in 98°/_o; pod 90°/_o pa tudi le v štirih in še celo kočevska sodnija jih ima nad 28°/_o.

Štev.	Imena sodnijam	Prebivalstvo z občevalnim jezikom			
		slovenskim	nemškimi	sicer slovenskim	romanskim
1.	Lašče	99·88 ^o / _o	0·12 ^o / _o	—	—
2.	Vipava	99·87 ^o / _o	0·12 ^o / _o	—	0·01 ^o / _o
3.	Il. Bistrica	99·83 ^o / _o	0·16 ^o / _o	0·01 ^o / _o	—
4.	Brdo	99·79 ^o / _o	0·21 ^o / _o	—	—
5.	Lož	99·77 ^o / _o	0·15 ^o / _o	0·08 ^o / _o	—
6.	Trebnje	99·62 ^o / _o	0·37 ^o / _o	0·01 ^o / _o	—
7.	Vrhnika	99·59 ^o / _o	0·37 ^o / _o	0·01 ^o / _o	0·03 ^o / _o
8.	Zatičina	99·55 ^o / _o	0·44 ^o / _o	0·01 ^o / _o	—
9.	Senožeče	99·43 ^o / _o	0·45 ^o / _o	0·05 ^o / _o	0·07 ^o / _o
10.	Krško	99·41 ^o / _o	0·57 ^o / _o	0·01 ^o / _o	0·01 ^o / _o
11.	Kostanjevica	99·34 ^o / _o	0·63 ^o / _o	—	0·03 ^o / _o
12.	Mokronog	99·32 ^o / _o	0·68 ^o / _o	—	—
13.	Logatec	99·25 ^o / _o	0·58 ^o / _o	0·01 ^o / _o	0·16 ^o / _o
14.	Škofja Loka	99·14 ^o / _o	0·66 ^o / _o	—	0·20 ^o / _o
15.	Idrija	99·05 ^o / _o	0·93 ^o / _o	0·01 ^o / _o	0·01 ^o / _o
16.	Kamnik	98·91 ^o / _o	1·04 ^o / _o	0·05 ^o / _o	—
17.	Kranj	98·84 ^o / _o	1·09 ^o / _o	0·05 ^o / _o	0·02 ^o / _o
18.	Radeče	98·71 ^o / _o	1·27 ^o / _o	—	0·02 ^o / _o
19.	Radovljica	98·56 ^o / _o	1·37 ^o / _o	0·05 ^o / _o	0·02 ^o / _o
20.	Ljubljanska okolica	98·53 ^o / _o	1·37 ^o / _o	0·06 ^o / _o	0·04 ^o / _o
21.	Metlika	98·47 ^o / _o	1·44 ^o / _o	—	0·09 ^o / _o
22.	Postojina	98·25 ^o / _o	1·69 ^o / _o	0·05 ^o / _o	0·01 ^o / _o
23.	Tržič	98·17 ^o / _o	1·75 ^o / _o	—	0·08 ^o / _o
24.	Ribnica	97·19 ^o / _o	2·80 ^o / _o	0·01 ^o / _o	—
25.	Litija	97·03 ^o / _o	2·91 ^o / _o	0·04 ^o / _o	0·02 ^o / _o
26.	Črnomelj	93·24 ^o / _o	5·38 ^o / _o	1·38 ^o / _o	—
27.	Žužemperk	90·50 ^o / _o	9·41 ^o / _o	0·09 ^o / _o	—
28.	Kranjska Gora	88·81 ^o / _o	11·19 ^o / _o	—	—
29.	Novo Mesto	88·47 ^o / _o	11·49 ^o / _o	0·03 ^o / _o	0·01 ^o / _o
30.	Ljubljana	75·92 ^o / _o	22·79 ^o / _o	0·59 ^o / _o	0·70 ^o / _o
31.	Kočevje	28·15 ^o / _o	71·70 ^o / _o	0·10 ^o / _o	0·05 ^o / _o

Razširjenje Slovencev po sodnijah:

Od skupnega slovenskega prebivalstva pripada sodnji:

1.	Ljublj. okolica	38.552	8·6%	17.	Ribnica . .	12.146	2·7%
2.	Škofja Loka .	23.386	5·2%	18.	Vipava . .	12.018	2·6%
3.	Novo Mesto .	22.956	5·1%	19.	Postojna .	12.001	2·6%
4.	Kranj . .	22.378	5·0%	20.	Metlika . .	11.758	2·6%
5.	Kamnik . .	22.117	5·0%	21.	Kostanjevica.	11.480	2·5%
6.	Litija . .	21.658	4·8%	22.	Il. Bistrica .	10.448	2·3%
7.	Radovljica .	19.220	4·3%	23.	Trebnje . .	10.034	2·2%
8.	Ljubljana . .	18.845	4·2%	24.	Žužemperk .	9.365	2·1%
9.	Črnomelj . .	16.483	3·7%	25.	Lož . . .	9.194	2·0%
10.	Brdo . . .	16.283	3·6%	26.	Lašče . . .	8.935	2·0%
11.	Krško . . .	15.737	3·5%	27.	Radeče . . .	8.871	1·9%
12.	Vrhnika . . .	14.737	3·3%	28.	Senožeče . .	6.609	1·4%
13.	Mokronog . .	14.337	3·2%	29.	Kranjska Gora	5.800	1·3%
14.	Idrija . . .	14.258	3·2%	30.	Tržič . . .	5.789	1·3%
15.	Logatec . . .	13.892	3·1%	31.	Kočevje . . .	5.622	1·2%
16.	Zatičina . .	12.457	2·8%				

Razširjenje Nemcev po sodnijah:

Od skupnega nemškega prebivalstva pripada sodnji:

1.	Kočevje . . .	14.323	48·7%	17.	Radeče . . .	114	0·4 %
2.	Ljubljana . .	5.658	19·2%	18.	Tržič . . .	103	0·4 %
3.	Novo Mesto . .	2.981	10·1%	19.	Mokronog . .	99	0·3 %
4.	Žužemperk . .	974	3·3%	20.	Krško . . .	91	0·3 %
5.	Črnomelj . . .	951	3·2%	21.	Logatec . . .	82	0·3 %
6.	Kranjska Gora	731	2·5%	22.	Kostanjevica	73	0·3 %
7.	Litija . . .	649	2·2%	23.	Vrhnika . . .	55	0·2 %
8.	Ljublj. okolica	538	1·8%	24.	Zatičina . .	55	0·2 %
9.	Ribnica . . .	340	1·2%	25.	Trebnje . . .	38	0·1 %
10.	Radovljica . .	267	0·9%	26.	Brdo . . .	34	0·1 %
11.	Kranj . . .	248	0·9%	27.	Senožeče . .	30	0·1 %
12.	Kamnik . . .	232	0·8%	28.	Bistrica . . .	17	0·05%
13.	Postojna . . .	207	0·7%	29.	Lož . . .	14	0·05%
14.	Metlika . . .	172	0·6%	30.	Vipava . . .	14	0·05%
15.	Škofja Loka .	157	0·5%	31.	Lašče . . .	11	0·05%
16.	Idrija . . .	134	0·5%				

Razširjenje Italijanov po sodnijah:

Od skupnega laškega prebivalstva na Kranj. pripada sodnji:

1.	Ljubljana . . .	172	54·3%	11.	Litija . . .	4	1·3%
2.	Škofja Loka . .	46	14·5%	12.	Kostanjevica . .	3	1·0%
3.	Logatec . . .	22	7·0%	13.	Radovljica . . .	2	0·6%
4.	Ljublj. okolica	17	5·4%	14.	Radeče . . .	2	0·6%
5.	Metlika . . .	11	3·5%	15.	Krško . . .	1	0·3%
6.	Kočevje . . .	11	3·5%	16.	Idrija . . .	1	0·3%
7.	Senožeče . . .	7	2·2%	17.	Novo Mesto . . .	1	0·3%
8.	Kranj . . .	5	1·6%	18.	Postojina . . .	1	0·3%
9.	Vrhnika . . .	5	1·6%	19.	Vipava . . .	1	0·3%
10.	Tržič . . .	5	1·6%				

Razširjenje Čehov po sodnijah:

Od skupnega češkega prebivalstva na Kranj. pripada sodnji:

1.	Ljubljana . . .	136	55·7%	10.	Postojina . . .	6	2·5%
2.	Ljublj. okolica	19	7·8%	11.	Radovljica . . .	5	2·1%
3.	Idrija . . .	13	5·3%	12.	Novo Mesto . . .	5	2·1%
4.	Kamnik . . .	11	4·5%	13.	Vrhnika . . .	2	0·8%
5.	Kranj . . .	9	3·7%	14.	Senožeče . . .	2	0·8%
6.	Žužemperk . . .	9	3·7%	15.	Črnomelj . . .	1	0·4%
7.	Litija . . .	8	3·3%	16.	Logatec . . .	1	0·4%
8.	Kočevje . . .	8	3·3%	17.	Ribnica . . .	1	0·4%
9.	Lož . . .	7	2·9%	18.	Zatičina . . .	1	0·4%

Razširjenje Srbo-Hrvatov po sodnijah:

Od skupnega srbsko-hrvatskega prebivalstva pripada sodnji:

1.	Črnomelj . . .	244	91·7%	5.	Novo Mesto . . .	1	0·4%
2.	Kočevje . . .	12	4·5%	6.	Postojina . . .	1	0·4%
3.	Ljubljana . . .	5	1·9%	7.	Žužemperk . . .	1	0·4%
4.	Krško . . .	2	0·7%				

Razširjenje Poljakov po sodnijah:

Od skupnega poljskega prebivalstva na Kranj. pripada sodnji:

1.	Ljubljana . . .	7	33·3%	4.	Senožeče . . .	3	14·3%
2.	Ljublj. okolica	5	23·8%	5.	Novo Mesto . . .	2	9·5%
3.	Kranj . . .	3	14·3%	6.	Idrija . . .	1	4·8%

Razmera med slovenskim in nemškim prebivalstvom:

Jeden Nемеc pride v sodniji — na — Slovencev.								
1.	Vipava . . .	858	11.	Logatec . . .	169	21.	Metlika . . .	68
2.	Lašče . . .	812	12.	Kostanjevica	157	22.	Postojina . .	58
3.	Lož . . .	657	13.	Škofja Loka	149	23.	Tržič . . .	56
4.	Il. Bistrica .	615	14.	Mokronog . .	145	24.	Ribnica . . .	36
5.	Brdo . . .	479	15.	Idrija . . .	106	25.	Litija . . .	33
6.	Vrhnika . . .	268	16.	Kamnik . . .	96	26.	Črnomelj . .	17
7.	Trebnje . . .	264	17.	Kranj . . .	90	27.	Žužemperk . .	10
8.	Zatičina . .	226	18.	Radeče . . .	78	28.	Kranj. Gora .	9
9.	Senožeče . .	220	19.	Ljub. okolica	72	29.	Novo Mesto .	9
10.	Krško . . .	173	20.	Radovljica . .	72	30.	Kočevo . . .	04

Slovinci prebivajo kot kompaktna masa po vsem Kranjskem, po mestih in na deželi. Slovenstvo je po vseh glavarstvih in po vseh sodnijah, razven kočevske, v veliki večini nad Neslovenstvom. Najbolj slovensko glavarstvo je Postojina, najbolj slovenski sodniji sta Vipava in Lašče. Nemci prebivajo sicer tudi po vseh glavarstvih in sodnijah, kot kompaktna masa pa le po Kočevskem in v Beli Peči. Sami Slovenci in Nemci ne prebivajo v nobenem glavarstvu in le v štirih sodnijah: na Brdu, v Mokronogu, Laščah in Kranjski Gori. Srbo-Hrvatje prebivajo skoro izključivo le po Dolenjskem, in tudi tu skoro brez izjime v okraji črnomáljskem. Čehi prebivajo sicer v 18 sodnijah in v vseh glavarstvih razven krškega, vendar jih pripada več kot polovica Ljubljani sami. Jdnake so razmere pri laškem prebivalstvu, samo da prebivajo raztreseni po 19 sodnijah in po vseh glavarstvih, razen kamniškega. Od Poljakov prebiva tretjina v Ljubljani, drugi pa so posamezno razkropljeni po provincijalnih mestih in trgih. Omenjati je naposled še jednega Rumunca, ki biva v Ljubljani.

Slovenske naselbine po Furlanskem.

Spisal S. Rutar.

III.

Nasledek slovenskih naselbin po Furlanskem se je poznal kmalu v vsem javnem življenji. Slovenski jezik je postal splošen po vsem Furlanskem, tako da se je smatral kot „navadni ljudski jezik“. Še celo listine ga tako imenujejo. L. 1136. se bere, da se je opatija Moggio (Mosach) imenovala „vulgari vocabolo“: Mosniz, t. j. Možnica (Šumi, Urkundenbuch Nr. 89).

Slovenski jezik so govorili tudi na dvoru langobardskih vojvod v Čedadu. To nam spričuje naslednji dogodek. Roduald in Grimuald sta bila najmlajša sinova l. 610. (611) od Avarov ubitega čedadskega vojvode Gisulfa. Ko je po smrti njiju starejših bratov Tasa in Kakka njiju strije Grasulf prevzel vojvodsko vlado, akoravno sta bila tudi ona dva že v moški starosti, zato se jima je zdelo to sramotno ponižanje in sklenila sta izseliti se s Furlanskega. Stopila sta v malo ladjo in jadrala proti dolnji Italiji k svojemu staremu odgojitelju Arichisu, vojvodi v Beneventu. Ta ja je ljubeznivo vzprejel in kakor s svojima sinovoma ž njima ravnal. Ko je Arichis l. 641. umrl, nasledil mu je slaboumni sin Ajo. Čez jedno leto njegovega vladanja pridejo dalmatinski Sloveni z velikim številom ladij na obalo južne Italije in postavijo tam svoj tabor, katerega okoli in okoli utrdijo s pokritimi jamami. Ko je Ajo na Slovence pridrl, pade njegov konj v jedno teh jam in Sloveni ga umorijo z vsemi njegovimi spremljevalci.

Tedaj pa zve to nesrečo vojvoda Roduald in jezdi hitro v tabor Slovenov in začne ž njimi „v njih jeziku“ govoriti. Hlinil se jim je njih prijatelja in zagotavljal jih svojih miroljubnih namér. Ko je Roduald s tem Slovence omamil, da so postali bolj zaupljivi in niso več tako ostro zvrševali svoje vojaške službe, tedaj jih napade nenadoma s svojimi Langobardi, potolče jih v velikem številu in prisili ostale, da so morali doljno Italijo zapustiti (Paulus Diaconus, kn. IV. pgl. 44).

Kje se je Roduald slovenski naučil? V Beneventu izvestno ne, ker tam Slovenci niso stanovali. Ne more torej drugače biti, nego da se je bil Roduald že v svoji domovini na Furlanskem slovenski naučil. To je pa le tedaj mogoče, ako se je takrat po Furlanskem in zlasti v Čedadu slovenski govorilo, ako je bil ta jezik tako navaden, da so ga celo na vojvodskem dvoru poznali.

Tudi v naslednjih stoletjih so stali čedadski vojvode v najožji zvezi s Slovenci in so radi pri njih pomoči iskali. Tako je bil l. 663. Lupov sin Arnefrit k Slovincem na Koroško pobegnil, ker se je zbal kraljeve oblasti. S pomočjo Slovencev hotel si je pridobiti čedadsko vojvodino, ali bil je pri gradu Nemas (zdaj Nimis nad Čedadom) potolčen in ubit (P. D. V. 22.). Ko je l. 738. langobardski kralj Liutprand odstavil čedadskega vojvodo Pemma, hotel je ta k Slovincem zbežati in si ž njih pomočjo zopet pribojevati vojvodski prestol. Toda njegov sin Ratchis ga je odvrnil od tega sklepa (P. D. VI. 51).

Iz vseh teh slučajev vidimo, da so langobardski vojvode v prijaznosti s Slovenci živeli in da so morali bržkone tudi njih jezik razumeti, da so si upali s svojo zgovornostjo Slovence na svojo stran pridobivati in jih za svojo korist porabljeni.

Ali tudi pozneje je ostala slovenščina v čislih na Furlanskem. Ko je patrijarh Bertrand nameraval v Čedadu vseučilišče utemeljiti, določil je, naj bi se na njem šolali Italijani, Slovenci, Nemci in Madjari. L. 1342. pošljejo Čedadci svoje poslance v Rim, da bi udobili od papeža dovoljenje za utemeljitev. Ali čeravno sta bila papež in cesar s tem zadovoljna, vendar je znal padovanski škof vsa prizadevanja uničiti, ker se je bal za svojo univerzo.

Celo gradovi po Furlanskem so imeli slovenska imena, n. pr. grad Nebojse blizu Čedada (primeri pri Jugoslavenih jako navadno ime „Nehaj-grad“). Slovenska imena nahajamo med odličnimi osobami celo v Benetkah, n. pr. Sagorgnano, Gradenigo in Močenigo, ki niso nič drugzega, nego slovenski Zagornjan, Gradnik in Močnik.

Kakor pri jeziku, tako nahajamo v vsem javnem življenju slovenski vpliv na Furlanskem. Listine nam poročajo poleg rimske in langobardske tudi o slovenski meri za žito in polje. V navadi je bil tudi slovenski denar, lira schiavonesca, ki se je poleg beneške ali veroneške lire trdovratno ohranila in veljala 8 denarjev,

ali blizu 80 naših novčičev. L. 1319. se omenja tudi slovenska obleka „slucha“, katero so po Furlanskem dajali nevestam za balo (Bianchi, Documenta hist. forojul. V Archivu für oesterr. Geschichtsquellen, zv. XXXVI.).

Poleg vsega tega nahajamo tudi slovensko plemstvo na Furlanskem. Med to spada čedadski rodovina Čukov, poitalijančena Zucco in Zuccola. Da je ta rodovina res slovenskega izvira, priča nam njegov grb, ki v resnici kaže v svojem polju ptico čuka, n. pr. na jedni hiši v Kobaridu, kjer so imeli Čuki svoja posestva.

Druga slovenska rodovina v Čedadu je bila Bojan ali Bojani. Ker si naši mladi pesniki tako radi pridevajo to poetično ime in ker so čedadski Bojani ozko spojeni tudi s slovensko zgodovino, zato upam, da ne bode nepotrebno, ako o tej rodovini na tem mestu malo obširneje izpregovorim.

Baron Czörnig, kateri bi rad po vzgledu nemških zgodovinarjev vse zatajil, kar spominja na slovensko preteklost, trdi smelo na str. 379. svoje „Zgodovine goriške“, da so bili Bojani stari langobardski plemiči, („ein Adeliger vom alten lombardischen Blute“). Ali prišel je za njim učenejši mož, ki je bolj natanko poznal vsa svojstva langobardskega jezika, t. j. Bethmann, in ta učenjak je z velikim trudom zbral vsa langobardska lastna imena, ki se tu pa tam po zgodovini in listinah raztresena nahajajo, ter jih dal natisniti v „Neues Archiv für deutsche Geschichte“ II. str. 599. In glej, med temi imeni zastonj iščeš Bojanov. In to je prav natorno, saj vsak slovenski otrok lahko spozna, da je Bojan pravo slovensko ime.

Res je pa, da so bili Bojani jako stara plemenita rodovina v Čedadu. Njena imenitnost se spoznava najbolj iz visoke službe, katero je ta rodovina od pamtiveka opravljala pri oglejskem patrijarhu. Od kar so bili patrijarhi postali deželni knezi in vojvode furlanski, hodili so pri svojem nastopu iz Ogleja v Čedad, v staro glavno mesto furlanske vojvodine, da so tu slovesno nastopali svojo posvetno oblast. Ko so se z velikim in sijajnim spremstvom bližali čedadskemu mestu, vzprejel jih je na mostu pred mestnimi vrati najstarejši ud bojanske rodovine, držec v roki dolg meč, ki je pomenjal sodnijsko oblast. Ko se je potem patrijarh dalje pomikal proti svoji palači sredi mesta, spremljal ga je ob strani dotični Bojan, vedno dolgi meč v roki noseč. Pred palačo dosepevši izroči potem meč patrijarhu.

To svojo pravico so Bojani skrbno čuvali in branili. Ob času, ko je patrijarh Markvard l. 1366. obhajal svoj slovesni vhod v Čedad, bila sta le dva mladoletna brata Bojana. Drugi plemiči so hoteli torej njih starodavno službo prevzeti. Ali varuh Bojanov, Jakob pl. Claricini, potegnil se je za svoja varovanca ter pripravil vse potrebno, da sta ona sama vršila svojo službo. Za to pa je dajal patrijarh Bojanom poseben beneficij (tako n. pr. patrijarh Bertrand l. 1339. Konradu Bojanu), kateri jih je vezal na dolžnost, meč nositi pred patrijarhom ob nastopu njegove vojvodske oblasti.

Imenitnejši iz zgodovine poznani udje bojanske rodovine so ti-le:

Na početku IV. stoletja je živel Pavel Bojan. Njemu je podelil patrijarh Ottobono de Razzi l. 1309, rodovinski fevd „per fimbriam Cappae“ (To je bil jeden raznih načinov, kako so patrijarhi fevde delili). Tega Pavla Bojana postavi goriški grof Henrik za svojega poglavarja v Tolminu, ko je bil l. 1313. tolminski grad osvojil. Bojan je bil razumen in krepek glavar. Ko so si hoteli Benečani l. 1316. zvičajno osvojiti Tolminsko, prepodil jih je z veliko izgubo iz dežele. Ko je pa goriški grof l. 1319. po pogodbi Tolminsko zopet prepustil patrijarhu, odšel je tudi Bojan s Tolminskega nazaj na Furlansko. L. 1324. ga postavi isti goriški grof Henrik za svojega poglavarja v Tržiču (Monfalcone), katerega je bil tudi patrijarhu odvzel. O Pavlovem sinu Ulriku (Volrico) je samo to znano, da je bil nekoliko časa iz katoliške cerkve izobčen.

Ob tistem času kakor Pavel se spominja Frančišek Bojan, morda brat poprejšnega. Tudi ta je bil vazal goriškega grofa Henrika. Ko se je Frančišek l. 1314. oženil, napravili so v Gorici velikanske bojne igre (Turnier), katere je grof Henrik zelo ljubil. Še l. 1339. se omenja ta Bojan v devinski zgodovini.

L. 1339. je vzprejel že omenjeni Konrad Bojan rodovinski fevd od patrijarha. On je moral torej biti glava rodovine. Ali o njem nam ni nič drugega znano.

L. 1359. je bil Friderik Bojan vicedom patrijarske vojvodine. Ko je takrat patrijarh umrl, izbral ga je oglejski kapitelj za oskrbnika vojvodine ob času sedisvakance.

L. 1366. se nam prikaže drugi Konrad Bojan, ki je bil takrat še maloleten. Ta je dosegel največjo imenitnost vseh udov svoje rodovine. L. 1395. ga nahajamo kot poglavarja mesta Čedada in Tolminskega, ki je bilo takrat od Čedada odvisno. Kmalu potem pa je

zapustil Furlansko ter se preselil v Istro. Že l. 1397. je skušal potolažiti prepir, ki se je bil vnel med patrijarhom in mestom Milami (Muggia). L. 1402. in 1403. vidimo ga kot patrijarhovega maršala v Istri, kjer je imel zlasti nalogo braniti patrijarhova posestva od vednih napadov predrznih Benečanov. L. 1407. ga izvolijo Miljani za svojega župana, bržkone iz hvaležnosti, ker je on posredoval med njimi in patrijarhom. Pozneje pa ne nahajamo nikjer več omenjenega Konrada Bojana.

Ob istem času spominja se tudi Matilda Bojan, morda Konradova sestra. Ta se je l. 1393. omožila s Petrom Benonom, in tudi o tej priliki so osnovali povabljeni plemiči velike bojne igre.

V XV. stoletju se ne omenjajo več Bojani. Zdi se torej, da je bila takrat ta rodovina izmrla, ali ne more se povedati, katerega leta. Takrat pa je bila tudi njena dvorna služba prenehala, ker je bila patrijarhova svetna oblast izginila in so Benečani l. 1420. vse Furlansko osvojili. S tem pa je dobil tudi slovenski živelj hud udarec, ker odslej so bili uvedeni po vsem Furlanskem beneško narečje, beneški zakoni in beneški običaji.

Kakor Čuki in Bojani bilo je gotovo še več slovenskih plemičev po Furlanskem. Ali njih imena so se nam deloma poizgubila, deloma se pa iz denašnjih ne da več določiti, katera so slovenskega izvira. Plemstvo ima namreč to čudno navado, da skuša svoj začetek kolikor mogoče v stare čase pomakniti in svoje pokolenje od kake imenitne stare rodovine izvajati. Tako bi redko našel plemiča, ki bi ti hotel priznati, da so bili njegovi pradedi slovenske krvi, dasiravno nam zgodovina tudi o slovenskem plemstvu poroča. Rodovina Raunacher (Ravnikar) je n. pr. očitno slovenskega, kraškega izvira in vender Czörnig trdi (str. 686), da se je iz Italije v Istro in na Kras naselila!

Za dokaz slovenskih naselbin po Furlanskem moglo bi se tudi navesti preveliko število slovenskih izrazov v furlanščini. Ali po raznih mestih se to jako menjá in tu imajo Furlani več slovenskih besedij, tam menj, kakor je bila dotika s Slovenci večja ali manjša. Splošno se sliši med Furlani govoriti „con lepa maniera“ (mesto: „con bella maniera“). Tako so med njimi kakor pri Tržačanih čisto navadni slovenski izrazi: mlekariča, pesterna (pestunja) i. t. d. — Nasproti pa so tudi beneški Slovenci vzprijeli premnogo italijanskih izrazov v svoje narečje. Italijanski vpliv med njimi se pozna

zlasti pri glagolih na irati, katere oni izražajo s končnico ati, n. pr. študijati (študirati), telegrafati (telegrafirati) i. t. d.

Nasledek slovenskega naseljenja po Furlanskem pokazal se je v javnem življenju tudi v tem, da so kmetske občine živele v zadržanosti, kar se je pri goriških Furlanih še do današnjega dne ohranilo. Res je sicer, da so tudi stari Iliri poznali neko vrsto zadrug, tako imenovane „farai“. Ali te zadruge so se odnašale le na skupno obdelovanje zemlje. Zato mislim, da je navada skupnega bivanja vseh sinov in vnukov z njih družinami pod jedno in isto streho izključivo le slovanskega izvira. Zato nam te še dan danes obstoječe furlanske zadruge jasno pričajo, kako globoko je bil prešinil slovenski duh vse javne ustanove po Furlanskem. Ravno to nam potrjujejo tudi radostni kresi, katere Furlani zažigajo o sv. treh kraljih, tedaj ob času, ko začenja mlado solnce zopet svojo moč dobivati in ko zimska mrzla tmina vedno bolj pojenjuje.

Iz vsega tu rečenega se jasno vidi, kako obširne in goste so morale biti slovenske naselbine po Furlanskem, da se njih vpliv deloma še dan danes pozna in da je v poprejšnjih stoletjih prav globoko sezal v vse javno življenje, tako da ga niti sami italijanski pisatelji niso mogli utajiti. Res je, da se ne pogaša tudi takih, ki trdijo, da Slovenci niso nikoli oskrunili lepe „furlanske patrije“ (Glej: Liruti, Notizie delle cose del Friuli, Udine 1876), temveč da so ondukaj od nekdaj živela samo ljudstva plemenitega izvira staroslavni Grkov (t. j. Veneti) in Rimljanov. Ali upam, da sem v tej razpravi dovolj dokazal, kako ničeve so take trditve.

J. S. Turgeneva „Stihotvorenija v prozě“.

Poznati ruski pisatelj J. S. Turgenjev je iznenadil slovanski svet s krasnim božičnim darilom. „Poezije v prozi“ je njegovo najnovejše delo. Napisal jih je na posameznih listkih v zadnjih petih letih vseh skupaj petdeset. Ti listki nimajo posebne napisa. Pisatelj jih je imenoval na zavitku „Senilia“, urednik „Vjestnika Evropy“, M. Stasjulevič jim je dal naslov „Poezije v prozi“, kakor jih imenuje Turgenjev v pismu do redakcije Vjestnikove. Tur-

genev namreč piše v listu do M. Stasjuleviča: „Vaš čitatelj naj ne čita „teh poezij v prozi“ po vrsti in vseh na jedenkrat; morebiti bi se dolgočasil ter knjigo vrgel iz rok. Ako bo pa čital posamezne, danes jedno, jutri zopet drugo ali katerokoli iz njih, morebiti mu seže katera v srce.“ V njih popisuje Turgenev razne vtise življenja in obraze iz prirode, a kaže nam v njih tudi svoje nazore o tej ali onej stvari. Vse poezije so pisane jako krasno in zanimljivo ter nam pričajo o izrednem pripovednem talentu slavnega literata. Obelodanil jih je v izvorniku „Vjestnik Evropy“ v XII. svojem zvezku. Baš tedaj, ko Vjestnik, donesla je tudi pariška „Revue politique et litteraire“ petnajst teh „petits poèmes en prose.“ Prevod je oskrbel Turgenev sam. Po tem francoskem prevodu so objavili skoro vsi večji nemški listi nekatere poezije v svojih feuilletonih ter jih sodili jako ugodno, kar v Nemcih ni baš navada, kadar govore o slovanskih proizvodih.

Da pa Zvonove čitatelje prepričamo o krasoti teh poezij, podati jim hočemo nekatere v slovenskem prevodu.

Starka.

Hodil sem po širokem polji, sam.

Hipoma pa začutim za svojim hrbtom lahke, previdne korake . . . kdo neki gre po mojem sledu?

Ozrem se — in ugledam malihno, zgrbančeno starko, vso zavito v sive cunje. Samó starkin obraz se je videl iz njih: rumen, nagrbančen obraz z dolgim nosom in brez zob.

Grem k njej . . . Ona se ustavi.

— Kdo si ti? Kaj ti je treba? Si li beračica? Pričakuješ miloščine?

Starka ne odgovori. Jaz se pripognem k njej in zapazim, da so njene oči obdane s poluprozorno, belkasto membrano ali tanko kožico, kar se nahaja v nekaterih pticah: branila je oči bolj pred svetlo lučjo, nego li je treba bilo.

No, ker se starki ni vzdignila ta tanka kožica ter ne odkrila punčica, sklepal sem, da je slepa.

— Hočeš miloščine? — ponavljam zopet svoje vprašanje. — Zakaj hodiš za menoj? —

Starka pa, kakor prej, ne odgovori, ampak se le nekoliko skrči.

Jaz zapustim starko ter grem svoj pot.

In glej! zopet zaslišim za seboj te lahke, izmerjene, da, plažeče korake.

— Zopet ta ženska! — dozdevalo se mi je. — Zakaj se mi je pridružila? — V misli utopljen pa pospešim korake svoje. Brž ko ne je zašla s pota, ker je slepa, zdaj pa gre po sluhu za mojimi koraki, da pride skupaj z menoj na svoje stanovanje. Da, tako je!

Nekak nenavaden nemir se polasti mojih mislij: dozdevalo se mi je, da starka ne gre toliko za menoj, ampak da me vodi, ker me zdaj na levo, zdaj na desno meče, in da grem jaz nehoté za njo.

In vender jaz stopam dalje . . . in glej! na samotnem tem potu črni se nekaj in se širi . . . kakor kaka jama . . . „Gomila!“ zabliska se mi v glavi . . . Glej, kam me je vrgla!

Jaz stopim drzno dalje. Starka je zopet pred menoj . . . ona vidi! Z večjimi, zlimi, nesrečo oznanjujočimi očmi gleda na me . . . z očmi ptice ujede . . . Obrnem se k njenemu obrazu, k njenim očem . . . Zopet ta topa membrana, ta slepa in tamna oblika . . .

Ah, mislim si . . . ta starka je — usoda moja. Ta usoda, kateri ne uide noben človek!

„Ne uide! Ne uide! — Zblaznel bi! . . . Poskusiti moram!“ In metal sem se sem in tja, na drugo stran.

Zopet stopam hitro dalje . . . Lehki koraki, kakor prej, šume za menoj, blizu, blizu! . . .

Pred menoj pa se zopet temni jama.

In zopet se obrnem na drugo stran . . . In zopet ta šum za menoj in ta grozna podoba pred menoj.

In kam se nisem vse metal, kakor zajec, kadar ga zapode . . . vse to že! vse to že!

— Postoj! mislim si! — Prevariti jo hočem. Nikamor dalje ne pojdem! — in usedem se za trenutek na zemljo.

Starka stoji zadaj, dva koraka od mene. Jaz je ne slišim, le čutim, da je tudi ona tu. Na jedenkrat pa zagledam: Ta črna podoba za menoj plava, leže proti meni!

Bože! Jaz se ozrem nazaj . . . Starka gleda naravnost na me — brezzoba njé usta pa so skrivljena na smeh! . . .

— Ne uideš! —

Meseca februarija 1878.

Roža.

Poslednji dnevi meseca avgusta . . . Jesen se že bliža. Solnce se je skrilo. Hipoma silna ploha brez grmenja in bliskanja, toliko da se je mimo naše široke ravnine ulila.

Vrt pred hišo je gorel in se kadil — ves zalit s požarom zarje in padanjem dežja.

Ona sedi v gostilni (sobi za goste) ter gleda z uporno zamišljenostjo na vrt skozi poluodprte duri.

Jaz sem vedel, kaj se je tedaj vršilo v njeni duši, znal sem, da se je po nedolgi mučni borbi v tem trenutku vdala čutu, s katerim se ni več mogla sladiti.

Na jedenkrat pa vstane, gre brzo na vrt in se skrije. Mine ura, . . . mine druga ura, ona se še ni vrnila.

Tedaj pa jaz vstanem, grem iz hiše, napravim se v drevored, po katerem — jaz o tem nisem dvojil — se je sprehajala tudi ona.

Vse se je potemnelo okrog, noč se je že bližala. Ob potu na mokrem pesku skoz razlito meglo videl se je svetlo okrogel predmet.

Pripognem se. To je bila mlada, komaj razpuščena roža. Dve uri prej sem videl ravno to rožo v njenih nedrijih.

Jaz pobrem previdno ta cvet, ki je pal v blato in vrnivši se v gostilno, položim ga na mizo pred njenim naslonjalom.

Naposled se vrne tudi ona, — in prehodi vso sobo z lehkimi koraki, usede se za mizo. Njen obraz je obledel in oživel, bil je nekako veselo nemiren; njene tamne oči pa so begale po strani. Zdelo se mi je, kakor da so se zmanjšale.

Ona zagleda rožo, zagrabi jo; zapazi, da so cvetni listki umazani, ozre se na me, v njenih očeh pa, ki so bile vedno v jedno stran obrnene, zasijejo solze.

— Zakaj se jokate? — poprašam jaz.

— Da, glejte zaradi te rože. Poglejte, kaj se je ž njo zgodilo. —

Zdaj pa sem se hotel pokazati posebno bistrournega.

— Vaše solze bodo oprale to blato — izpregovorim jaz s posebnim izražanjem.

— Solze ne operó, solze žgó — odgovori ona in obrnivši se h kaminu vrže cvetko v umirajoči plamen.

— Ogenj še bolje sežge solzé -- vzklikne ona ne brez drznosti — prekrasne oči pa, blesketajoče od solz, zasmehljale so se drzno in srečno.

Jaz pa sem razumel, zakaj je bila i ona sežgana.

Meseca aprila 1878.

Zadnja poezija v tej zbirki je posvečena ruskemu jeziku. Pisatelja, ki biva daleč od svoje domovine med prijateljskim narodom

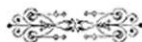
francoskim, veže močna vez na svoj rod. Materin jezik je, ki ga tolaži v dnevih, usodopolnih njegovi domovini. Prepričan je, da se bodo vremena zjasnila tudi njegovemu rodu!

Ruski jezik.

V dneh dvomov, v dneh nadležnih mislij o usodi moje domovine — ti jedina mi podpora in tolažba, ti veliki mogočni, čestiti in slobodni jezik ruski! — Ako ne bi bilo tebe — kako ne bi obupal gledé na vse to, kar se vrši doma! — Kako ni mogoče verovati, da je bil tak jezik dan velikemu narodu!

Napósled naj omenim, da je izšlo v januarskem zvezku „Vjestnika Evropy“ novo delo Turgenevo z napisom „Klara Milič“. Datirano je iz Bougivala pri Parizu, kjer biva Turgenev po leti. Dovršil je je stoprav meseca oktobra l. l. Izimši „Nov“, katerega je izdal Turgenev l. 1877. je to največje delo, katero je pisal.

Aleksander Hudovernik.

Slovenska književnost.

V.

Pripovedke za mladino. I. Zvezek. Pisal Fr. H. Založil in natisnil W. Blanke v Ptuiju 1882, m. 8, 72 str. Cena 20 kr. — **Praktična metodika za učitelje in pripravnike**, sestavil in založil Ivan Lapajne. Natisnil Rudolf Milic v Ljubljani 1882. v 8, 142 str. Cena 80 kr.

V slovenski literaturi je šolsko polje gotovo malo obdelano in vsako cvetlico, ki tu vzraste, moramo z veseljem pozdravljati. Pred kratkim je razveselil slovensko šolsko mladino gosp. prof. Hubad s prvim zvezkom svojih „pripovedek za mladino“. (Primerjaj „Ljublj. Zvon“, II. 777. str. Ured.) Kako dobro je gospod pisatelj s to knjižico ustregel, razumemo najbolje, če pomislimo, da imamo razven Tomšičevega „Vrtca“ jako pičlo število za nežno mladino res sposobnih slovenskih knjig. Družba sv. Mohorja ima sicer v svojih knjigah mnogo tvarine za mladino, a večinoma le za odrastlo mladino. Želeti bi bilo, da vsak učitelj na Slovenskem gleda na tó, da si vsaj šolska knjižnica oskrbi te pripovedke; preverjeni smo, da bodo otroci z veseljem sezali po njej. Jezik je prav priprost, kakor gospod pisatelj pravi o knjigi: „namenjena je mladini“. Taka je tudi tvarina. Knjižica obseza na 72 stranéh sedem kratkih pripovedek, kar je pri nežni mladini veliko vredno. Tvarina je vzeta iz

čisto slovanskega, osobito jugoslovanskega narodnega pripovednega pesništva. Naša želja je, da bi nas gospod pisatelj kmalu zopet razveselil z II. zvezkom. —

Isto tako veseli pozdravljamo tudi Lapajnetovo praktično metodiko, katera je slovenskemu učitelju in pripravniku dobro došla. V njej se razpravljajo vsi predmeti ljudske šole tako, da se podajejo pri vsakem predmetu najprej občna pravila, potem splošni naučni načrti in nadrobni učni načrti (po berilih) in pri nekaterih tudi učni poskusi (večinoma po slovenskih šolskih listih). Občna pravila in splošni učni načrti so posneti po „učnih načrtih za ljudske šole v Primorji“, katera dežela je jedina nove učne načrte s prav obširnim navodom razglasila tudi v slovenskem jeziku, za kar moramo v prvi vrsti hvaležni biti prezaslužnemu g. dež. šolskemu nadzorniku vitezu Klodiču-Sabladoskemu.

Pri uvodnih pedagogičnih opomnjah se prav dobro poudarja, da naj si učitelj sestavi nadrobni učni načrt za vse leto ali za več mesecev naprej, in gledé obravnavanja beril, da ni vsaka bralna vaja sposobna za vaje v čitanji, za slovnico, pravopis in spise, za realije in moralične nauke ob jednom. — Učitelj torej ne sme vseh vaj po jednom kopitu obravnavati. Pri predmetu „slovenščina“ se prav dobro razmotrava, kako je obravnavati berila. O slovniškem pouku pravi g. pisatelj, da, akoravno se v ljudski šoli ne dopušča znanstvena sistematika, vendar na nje mesto ne sme stopiti breznačrtnost, temveč učitelj si mora sam narediti sistem. V spisne vaje naj mu osobito služijo realije. Pri pravilih za „zemljepis“ se zahteva, da ima vsaka šola natančnejši načrt svojega kraja. To je važno, ker le na tej podlagi se otroci dovedó do tega, da razumejo zemljevide. Pri „zgodovini“ naj se učitelj ozira na domovinsko-pomenljive dneve. Zgodovinski uk naj ima životopisno obliko in naj se kolikor možno veže z zemljepisom. Gosp. pisatelj deli zgodovino v krajevno, domovinsko in občno in pridéva tudi tri take učne poskuse. Umestna je tudi opazka, da je v naših berilih premalo omenjen cesar Karol Veliki.*) Za „prirodopis“ je jako potrebna prirodninska zbirka, katero marljiv učitelj lahko sam napravi. Navedena metoda je prav dobra. Pridejan je obširnejši nauk o zdravju, kateri je v berilih premalo zastopan. Pri „prirodoslovji“ so prav dobre opazke gledé poskusov in aparatov.

Tako so obravnavani vsi učni predmeti, samo da se zadnji predmeti bolj na kratko, bolj površno obravnavajo, iz česar se vidi, da je

*) Nam Slovanom sta sv. Ciril in Metod prav tako imenitna kakor Karol Veliki. Zakaj naj bi šolska berila slovenska proslavljala samo nemške velikane, a po polnem molčala o slovanskih? Ured.

gosp. pisatelj knjigo prehitro delal. Imela bi obširnejša biti, da bi bili vsi predmeti jednako zastopani. Pri „petji“ n. pr. je metoda premalo razpravljana in niti Weinwurmova, najboljša metodika v tej stroki, ni omenjena. O petji po notah in o ritmiki g. pisatelj prav malo pripoveduje in prva naloga pouku v petji mu je, da se otroci kar največ pesnij po sluhu peti naučé. Kdaj jim pa hoče učitelj sluh in ritmični čut vzbujati, kadar šole zapuščajo? Pri „pisanji“ pa se nasprotno več zahteva, nego se dá doseči. Napačno je, da se tu zahteva v ljudski šoli pisanje na čist (nenačrtan) papir, kjer je gledati na pravo ležo, pravo zvezo in pravilne črke. Kdor je pozneje primoran pisati na čist papir, bode si že v sili pomagal s podkladkom, dokler ni vaje brez podkladka. Sicer se pa v življenji največ piše na rubriciran in načrtan papir, kakeršen je zdaj sploh za pisma v rabi, kupčijske in obrtnijske knjige pa so rubricirane. Pisanje francozke okrogle pisave v 5. in 6. letu, kakor se tu zahteva, dalo bi se pri tako pičlih pisalnih urah uvesti samo na kvar navadne latinice, ker bi se otroci potem odvadili pravilne leže, pravilnih oblik in pravilnega držanja peresa. Sicer pa za Kranjsko tudi ni predpisana ta pisava. Pri „merstvu“ se oménja, da risanje mrežnikov in sestavljanje geometričnih teles pouka ne pospešuje. Skušnja pa nasprotno uči in slavni Močnik ravno to priporoča in to delo tudi otroke, osobito dečke, jako zanimlje. Za risanje gosp. pisatelj priporoča Tretau-ove predloge. Prav; ali omeniti bi bil moral, da črta nima nič sence, kakor se v teh predlogih nahajajo senčnate črte (Schattenlinien) pri plošnatem ornamentu; pri Eichterji in Grandauerji tega pogreška ne nahajamo. Govori se tudi o risarnici na ljudski šoli; rad bi vedel, v koliko ljudskih šolah na Slovenskem so posebne risarnice. — Jezik je dober in umljiv; razven nekoliko malih nedostaktov, kakor so n. pr. bralni kos (Lesestück), berilna vaja (Lesestückübung) mesto berilo, slovka mesto zlog (Silbe). — V obče pa bode knjiga gospodom učiteljem prav dobro ugajala in zato jim jo prav toplo priporočamo, gospodu pisatelju pa želimo ž njo najboljšega vspeha.

—m—

Daniel Lichard †.

Zmerom je ista žalostna pesen, kadar se piše ali govori o naših severnih bratih Slovakah. Beremo samo žalostinke o tem potlačenem slovanskem plemenu, ki šteje gotovo nad dva in pol milijona duš. Kriva te žalostne usode je najbolj splošno znana golobičja narav tega brat-

skega plemena v sosedstvu brezozirnih Madjarov, ki niso svoje čudi in naravi od Arpadovih časov dosti izpremenili. Ako bi Slovaki imeli mesto golobičje nekoliko tigerske krvi v sebi, bili bi dan danes v parlamentu v Pešti zastopani vsaj s kacimi 50 poslanci, v tem ko zdaj nimajo niti jednega. Že stari Deak, o katerem se je reklo, da je najpravičnejši Madjar, izdal je parolo o Slovaki: „minden áron buktatni“, t. j. ubiti jih na vsak način! In te parole Deakove drže se dan danes vsi Madjari ter jo izvršujejo dejanski v vsem javnem življenji, bodi si v cerkvenih ali šolskih, literarnih ali socijalnih vprašanjih. Vsacega narodnega človeka, ki ima pogum priznavati javno, da je Slovak in Slovan, proglasé precej Madjarji panslavistom in proganjajo ga potem neusmiljeno v javnem in privatnem življenji. Zategadelj je skoro vsak Slovak, ki nosi gosposko suknjo, gotovo pa vsak plemenitaš („nemes ember“), — katerih je neštivilen broj, — gotovo madjaron in strasten renegat.

Letos so imeli v Požunu nekteri slovaški rodoljubni mladeniči dijaki med seboj literarno društvo, v katerem so se vadili v govoru in v pisavi svojega v srednjih šolah po polnem zanemarjenega materinega jezika. Ravnatelj pravne akademije in senat, ki sta po ovaduhih to zvedela, nista pohvalila vzornih rodoljubnih dijakov, temveč izključila sta jih iz pravne akademije zavoljo dozdevnih panslavističnih agitacij.

Ko so se dijaki in ž njimi vred skoro vsi slovaški rodoljubi pritožili zavoljo te krivice pri ogerskem ministru nauka in bogočastja, poostрил je taisti vsled te pritožbe to kazen tako, da je te dijake izključil iz vseh ogerskih učilišč in ob jednom ukazal, da ne more niti jedén teh vrlih mladeničev za večne čase dobiti nobene niti državne niti cerkvene službe na vsem Ogorskem! Še Mithad paša ni svoje dni tako kruto postopal proti Bolgarom. Madjari so sklenili v klici zatreti vsako rodoljubje pri Slovaki, naj že velja kar in kolikor hoče.

Zaradi tega je smrt vsakega slovaškega rodoljuba, boritelja in pisatelja narodnega neizmerna izguba za ta nesrečni bratski narod, kateremu hočejo Madjari s pomadjarjenjem mladine vse žile podvezati. Zavoljo tega nas je jako užalostila vest, da je 19. novembra l. l. stari Daniel Lichard, blaga, neutrudljiva, neumorna in neustrahljiva duša, ulegel se k večnemu pokoju. Res, da je bil že Lichard v 70. letu, ali tem večja je njegova izguba, ker je že zdaj ni nihče pričakoval in ker je pokojnik še delal tri dni pred svojo smrtjo.

Lichard spada med staro gardo slovaških rodoljubov, kateri se prištevajo pokojna Štur in Tot Pauliny, še živi Hurban, Skultety, Mudron, Pič, Sasinek in drugi.

1828. leta je on na evangelijskem liceji — kajti bil je protestant — v Požunu osnoval „literarno jednoto slovensko“. Slavni ranjki Ljudevit Štur je sam priznal, da se je v tem dijaškem društvu izemil pri njem trdni sklep posvetiti vse svoje življenje slovaškemu narodu.

Književno je začel Lichard delovati v českem jeziku. Ali že 1845. leta sta začela on in Štur pisati „Národne Slovenske Novine“ v slovaškem narečji. Lichard pripoveduje večkrat, da je njemu in Šturu to na misel prišlo, ko sta peš popotovala jedenkrat iz Požuna v Modro, ker sta uvidela, da samo s tem sredstvom je mogoče Slovake oteti iz madjarskega žrela.

Ko so se pod Bachovim absolutizmom Slovaki literarno nekoliko slobodnejše gibali, začel je Lichard spet česki pisati v svojih „Slovenskih Novinah“ in v svojem „kalendarji“. „Novine“ in „kalendar“ je polnil Lichard skoro čisto sam in ravno zavoljo tega je bila njiju vsebina tako izvrstna, da mora človek še dan danes brati znanstveno-popularne spise Lichardove s pravo slastjo. Ko so Madjari 1867. leta prišli spet do neomejene vlasti, vrnil se je Lichard v pisavi spet v slovaško narečje; zakaj? to smo že poprej omenili.

Lichard je gotovo napisal v českem in slovaškem jeziku celo knjižnico. Največ se je sam pečal z matematiko in s prirodoslovjem in sorodnimi znanostimi, vrhu tega pa z narodnim gospodarstvom.

List njegov „Obzor“, katerega je z enakim veseljem prebiral kmet in učenjak, doživel je 20. tečaj. Zaradi teh zaslug ga je tudi hrvatsko gospodarsko društvo v Zagrebu imenovalo svojim počastnim članom 1879. leta. Od večjih njegovih del je najznamenitejše: „Slovinska obrazkova čitanka hospodarska“ v dveh debelih zvezkih. Kritika je rekla, da se v tem delu zrcali „nezroneny, sveži duch našeho najstaršieho žijuceho spisovatelya“.

Lichardov slovenski „kalendar“ se je razširjal vsako leto v 5000 iztisih med slovaškim ljudstvom in je neizmerno mnogo lepih nauk posejal na dobra in plodovita tla.

Kakor smo rekli, bil je Lichard po veri protestant in sicer duhoven — superintendent, ali ves čas skoro 50letnega svojega književnega delovanja ni nikoli ne z najmanjšo besedico razžalil verskega prepričanja katoliške polovice svojega naroda. Brez razločka vere so ga vsi Slovaki spoštovali, kakor svojega očaka. Bil je Slovakom pisatelj in rodoljub, pravi naš Slomšek.

Hrvatski „Pozor“ pravi o njem v listu od 24. novembra 1882. leta in s tem tudi sklepamo, to črtico:

„U Lichardu ugasla je slovačkomu narodu blaga luč, koja mu je v tmni narodne težke borbe milo svietila brez praska i huke, al uvijek jednako, uvijek mirno, uvijek sjegurno.

Kad bi on po svojoj novinarskoj dužnosti javio smrt, kojega starijega zaslužnoga Slovaka, uvijek bi dodao: „i opet ode jedan iz naše stare garde. Bog mu dao duši vječni pokoj!“ Tako i mi danas iz slavenskoga juga dozivljamo duši uzor-poštenjaka, veterana medju pisci slovačkimi: „Bog Ti dao vječni pokoj, a skori spas tvomu puno izkušanomu, mnogo progonjenomu, od Tebe toliko ljubljenomu narodu!“

Dr. V. Zarnik.

Dva nova poljska groba.

Drugega za drugim pobira nam neusmiljena smrt s književnega polja slovanskega, ne poprašujoč po tem, ali se je pa rodil tudi že drug mož, ki bi mogel stopiti na pokojnikovo mesto ter nadaljevati prekinjeno delovanje njegovo.

Februvarija meseca sta zopet umrla našim bratom Poljakom dva najpridnejša književna delavca. Naš namen ni, v naslednjih črticah vsestranski opisati njihino življenje in pisateljevanje, kar je zavoljo obširnega njihinega delovanja tudi jako težavno: nam bodi dovolj, ako s svojim nekrologom opozorimo slovenske bralce na to bridko izgubo in vzbudimo v njih čut spoštovanja za — Józefa Szujškega in Wacława Aleksandra Maciejowskega!

* * *

V Józefu Szujškem ne obžaluje poljski narod samo profesorja domače zgodovine, tajnika krakovske „akademii umiejetności“, konservatorja arhivov galiških: v njem objokuje tudi pesnika in moža, kateri mu je neutrudno pripravljajal pot k bodočnosti, kateri mu je bil svareč učitelj, vdan mu z vso ljubeznijo svojo!

Porojen l. 1835. v Tarnovu obiskoval je Szujški najprej v rojstnem mestu gimnazijo, pozneje pa krakovsko in dunajsko „wszechnico“, kakor imenujejo Poljaki univerzo. Dokončavši velike šole, naseli se na dednem posestvu Kurdwanowu ter se posveti književnosti. Prve njegove plode, lirične pesni in povesti, nahajamo v „Dzienniku literackim“ in „Dodatku do Czasu“. Največje vrednosti iz te dobe so pač drobne njegove pesni, znane pod naslovom: „Poważne chwili Jerzego Prawdzica

(Ozbiljni trenutki Jurija Pr.). Ali tudi drugi, obširnejši njega umotvori so se prikupili občinstvu, n. pr. Śmierć [smrt] proroka, Śługa grobów in Czyste dusze. Posebno prijazno so bili sprejeti njegovi humoristični obrazi v wérzih in prozi, iz katerih naj imenujemo le tri: Obrona Częstochowy czyli historya cudowna a prawdziwa o Jacku Brzuchińskim (Obrana Częstochowe ali čudna pa resnična povest o Jacku Trebušniku), Przygody pana Sylwana (Kaj se je prigodilo gospodu Silvanu) in Historya szlachcica na bruku (Povest o szlachcicu na cesti).

Še lepši vspех je imel Szujski na dramatičnem polji, kjer je z največjim veseljem gojil zgodovinski igrokaz. Ako izvzamemo nekaj mest, so ti umotvori v slikanji časov in oseb po polnem dovršeni in prigrigotovili so tudi Szujskemu jedno iz prvih mest v poljskih dramaturgih. Najlepše igre so: Halszka z Ostroga (1858), Dzierżanowski (1859), Królowa [kraljica] Jadwiga (1860), Jerzy Lubomirski (1865), Zborowski (1865), in komedija Adam Szmigielski: vse pa preseza brez dvojbe tragedija Wallas, kateri je snov vzeta iz škotske zgodovine. — Poleg izvirnih podajal je Szujski občinstvu tudi preložene drame, Aischylovega „Agamemmona“ (1864) in „Ukovanega Prometeja“ (1866), pa Aristofanove „Viteze“ (1867).

Največ in zaslužene slave pa si je pridobil Szujski s svojim delovanjem na polji domače zgodovine. Že iz slik družbinskega življenja, katere je izdal pod naslovom „Portrety Nie-Van-Dyka“ l. 1860., kaže se nam živo njegovo zanimanje za zgodovino. Po tedaj je začel pridno truditi se na zanimljivem tem polji, katero je od l. 1861—1865. skoro izključivo obdelaval. Tega truda sad je bilo delo „Dzieje Polski podług ostatnich badań spisane“ (Zgodovina Poljske, spisana po novejših preiskavah; Lwow pri Wildu 1862—1866, 4 zvezki). Ta knjiga je še dozdan najboljša in najpopolnejša zgodovina poljska, dasi jo je Szujski začel pisati, ko se še ni bil uglobil po polnem v svoj predmet; to se jasno vidi na posamičnih zvezkih, med katerimi preseza po vrednosti vsak poznejši vse poprejšnje tako, da se sme poslednji imenovati po vsem izvirna in odlična knjiga.

Od te dobe je postala Szujskemu zgodovina najljubši predmet in največ del njegovih odslé se bavi ž njo. Razven zgodovine o literaturi pri nekerščanskem svetu (Dzieje literatury świata niechrześcianskiego) in predlanskim izišle nemške knjige „Die Polen und Ruthenen in Galizien“ (pri Prochaski v Tešinu), omenjati hočemo

le monumentalno njegovo delo, zbirko zapisnikov o vladnih zborovanjih od l. 1548 dalje, katere je izdal v akademičnem zborniku „Scriptores rerum polonicarum“; tega dela je izšlo do zdaj, ako se ne motimo, 5. zvezkov.

Mnogo Szujskega razprav in kritik raztresenih je po različnih zbornikih in časopisih, posebno v „Archivum komissyi historycznej“ in v „Przeglądzie Polskim“. Prvi zbornik, „Archivum“, počela je izdavatı po njegovem nasvetu akademija krakovska; sličen je nekam „Starinam“, katere izdaja jugoslovanska akademija. „Przegląd“ je začel Szujski sam uredovati v zvezi s prijateljema Stanisł. Twardowskim in Stanisł. Koźmianom, ko je bil dovršil svojo zgodino.

Tudi na političnem polji je bil Szujski delaven. L. 1867. in 1870. izbrali so ga veliki posestniki sandeški za svojega poslanca v deželnem zboru gališkem; zavoljo svojih zaslug pa je bil poklican pozneje tudi v gosposko zbornico. Se vé, da to delovanje nima tiste znamenitosti, kakor prej omenjeno na literarnem polji in vseučilišči Jagiellońskem, pri katerem je bil l. 1869. zasedel stolico zgodovine poljske.

Szujski je jeden tistih maloštevilnih mož, kateri se ne bojé odkrivati temnih strani in napak v poljski preteklosti. In ravno zato, ker teh napak ni zakrival in omival, priboril si je mnogo nasprotnikov. Ko je karal stare grehe, obračal se je posebno proti tistim, ki so jih pod to ali ono obliko ohranili do denašnjega dné. Prepričan je bil namreč, da je to prvi korak k lepši bodočnosti, ako narod opusti svoje šovinistične razvade in fantastične namere ter se poprime resnega in vztrajnega dela!

Ko so 9. februvarja nesli truplo njegovo v grob, pozabili so tudi njegovi nasprotniki prejšnjih strel in graj, in združili so se s hvaležnim narodom, ki je prihajal od vseh strani v staroslavni Kraków skazovat poslednjo čast ostantkom učenjaka, pesnika, učitelja! —

(Konec prihodnjič.)

František Ondříček.

Ta mladi česki godec, ki ves muzikalni svet zaduje tedne nenevadno navdušuje in med godci skoro celo revolucijo prouzročuje, igral je v Ljubljani dné 30. januarija v deželnem gledališči. Predno poročam

o koncertu, podati hočem o godci samem nekoliko životopisnih črtic. Mladi umetnik Ondříček se je porodil v Pragi in ima zdaj 25 let; oče njegov je bil kapelnik neke salonske godbe v Pragi in Frančíšek je dobil prvi pouk o godbi od očeta. Ko je bil v 14. letu svoje starosti, vstopil je v praški konservatorij ter se učil tri leta goslij in teorije pod vodstvom izvrstnega profesorja Benevica. S 17. leti je šel v Pariz na glasbeno akademijo, kjer se je nadalje učil pri slavnostnem Massartu. Ta ga je kmalu spoznal za svojega najboljšega učenca in nastavljal ga je za korepetitorja znane umetnice Terezine Tue, ki je bila Ondříčkova součenka in ob enem tudi njegova — učenka. Ko je zadnje mesece godel v Parizu, Londonu, Bruselji, na Dunaji in Pragi, dosegel je s svojo izborno igro tak vspéh, kakeršnega so dosegli pred njim samo slavni virtuozi Joachim, Laub, Sarasate in Wieniawsky. Dunajski kritik profesor Eduard Hanslick je primerjal Ondříčka že pri prvem filharmoničnem koncertu na Dunaji s Ferd. Laubom, čegar velikanska, dovršena igra je še vsakemu v živem spominu, kdor ga je slišal. —

Za ljubljanske glasoljube je bil Ondříčkov koncert izreden užitek. Igral je Beethovnov koncert za gosli s spremljevanjem orkestra Wieniawskega „Legendo“ in „Mazurko“, Laubovo „Elegijo“ in konečno vsled gromovitega ploska in klicanja še Ernestov „Carneval de Venise“. Takoj pri prvi točki je očaral Ondříček poslušalce s svojo eminentno igro in, čeravno spremljujoči orkester ni bil baš dober ter na več mestih ni ugajal mojsterskemu solistu, vendar je g. koncertant s svojo krasno igro navdušil vse občinstvo tako, da mu je gromovito ploskalo. — Wieniawskega „Legendo“ in „Mazurko“, Laubovo „Elegijo“ in Ernestov „Carneval de Venise“ je igral s spremljevanjem glasovira; spremljal ga je gospod Anton Foerster. Kdor pozna te kompozicije, vé, koliko muzikalčne izobraženosti je treba poleg neizmerne tehnične izurjenosti, ako se hoče z njimi godec pokazati mojstrom. Toda g. Ondříček je vse te skladbe tako igral, da se je pokazal temeljito izurjenim virtuozom. Igra njegova je elegantna, sigurna, skozi in skozi premišljena, najtežje pasaže igra čisto in gladko in če je tudi najhitrejši tempo. Ondříček ima vse prednosti in lastnosti, katere mora imeti godec-virtuoz prve vrste.

Slovani smemo ponosni biti, da se je spet iz naše srede pokazala zvezda na muzikalnem obnebj, ki bode po vsem svetu, koder jo bodo imeli priliko občudovati, čast in slavo pridobivala svojemu in slovanskemu imenu.

V. Valenta.

Slovenski glasnik.

Wolfov slovar. Na prošnjo milostivega gospoda kneza in škofa ljubljanskega dr. Janeza Zl. Pogačarja in po prijaznem posredovanju preblagorodnega gospoda deželnega predsednika kranjskega Andreja Winklerja je visoko c. kr. naučno ministerstvo gospodu prof. M. Pleteršniku dovolilo poldrugo leto dopusta v ta namen, da konečno uredi in na svetlo dá slovensko-nemški del velikega slovarja, katerega je v svoji oporoki založil pokojni knez in škof ljubljanski A. A. Wolf. Preverjeni smo, da bode ves omikani svet slovenski z največjim veseljem vzprejel to imenitno književno novico ter da bode vso hvalo vedel milostivemu gospodu škofu in slavni vladi, ki sta gospodu profesorju Pleteršniku podala priliko, da zvrši že toliko let odlagano izdajanje II. dela preiminitnega in prepotrebnege Wolfovega slovarja. Bog daj srečo!

Andrej Praprotnik, nadučitelj in ravnatelj I. mestne šole ljubljanske in urednik „Učiteljskga Tovariša“, slavi danes 1. marcija petindvajsetletnico svojega vstopa v mestno službo in petintridesetletnico svojega učiteljevanja v občē, ki je pa ob jednom tudi petintridesetletnica njegovega vspešnega pisateljskega delovanja. Mnoga narodna društva, mestni šolski svet ljubljanski in mnogoštevilni prijatelji in čitatelji bodo o tej slovesni priliki pozdravili zaslužnega slovenskega pedagoga in pisatelja. Tudi „Ljubljanski Zvon“ čestita ter kliče o tej priliki slavljencu: Bog živi!

„**Narodna biblioteka**“. Prvi snopič „Narodne biblioteke“, katero je začel izdavatī naš podjetni tiskar in zalagatelj g. J. Krajec v Novem Mestu prišel je te dni na svetlo. Obseza ponatis I. zveska v slovenski književnosti toli imenitne „Krajske Čbelice“ s primernim, dobro pisanim uvodom g. prof. R. Peruška. Tisk je lep, cena (po 15 kr. zvezek) jako nizka, vsebina izvrstna. Več o tem prekoristnem literarnem podjetji hočemo izpregovoriti prihodnjič, danes I. zvezek „Narodne biblioteke“ svojim naročnikom kar najiskrenee priporočamo.

„**Veteranska koračnica**.“ Zložil Fran Jurkovič. V številki XI. lanskega „Zvona“ oznanil sem Jurkovičevo mazaruko „Vrtnico“, a nisem se takrat nadejal, da mi bo tako hitro zopet prilika o drugi skladbi tega skladatelja poročati. „Veteranska koračnica“ je vesela in čvrsta in gre v noge, da more tudi najstarejšega veterana vzdigniti k lehkotnemu korakanju. Trio ima to posebnost, da med instrumentalno godbo tudi pevci lahko sodelujejo in jako primeren tekst za to je prav dobro zložil g. J. Gabršek; toda petje ni obligatno. Posvečena je ta koračnica veteranom v Š. Mariji pri Jelšah. Za glasovir je sestavljena v zalogi Konstantina Tandlerja v Gradci in stoji 55 kr. Tisk je lep in tudi vnanji naslov prav ličen. Gospod skladatelj jo je pa tudi priredil za veliki orkester in partiture se dobivajo pri njem. Želimo, da bi prav kmalu prodani bili vsi iztisi te koračnice; to bi skladatelja vzpodbudilo k nadaljnemu delovanju. Svetovali bi gospodu Jurkoviču, da tudi v prihodnje svoje skladbe prireja za orkester, ker

jako pogrešamo domačih koračnic, plesov in potpurijev za naše godce, ki navadno le tuje trobijo, ker jim nihče ne sestavi domačih skladeb za instrumentalno godbo. Partitura za orkester je prav čedno avtografirana in gospod Jurkovič jo bo gotovo prav po ceni oddajal. Vojteh Valenta.

Stoletnica Žukovskega. — Z veliko slovesnostjo se je praznovala 12. in 13. februarja stoletnica Žukovskega rojstva. Ta znameniti pesnik, ki je presešel vse svoje prednike, uvel je romantiko v literaturo rusko in je posebno mogočno vplival s svojimi prelogami iz nemščine in angleščine. V te je znal mojsterski vplesti svoje mišljenje in svoje čustvo. Z veseljem in hvaležnostjo je posvečeval zatorej ves ruski narod po široširni svoji domovini dan rojstva pesnikovega. Omeniti hočemo le, da je imperatorska akademija nauk razpisala 1000 rubljev nagrade za najboljšo delo o Žukovskem. V slovesni seji akademije ga je ocenjal Konstantin J. Grot, predsednik oddelku za ruski jezik in rusko slovstvo, v prelepem govoru kot človeka in pesnika; za njim pa je proslavljajal Orest F. Miller, izvrsten zgodovinar literarni, Žukovskega kot odgojatelja pokojnega carja-osvoboditelja, katerega je ravno ta navdihnil z naprednimi in humanitarnimi idejami. Brale so se potem slavnostne pesni najboljših sedanjih pesnikov ruskih, Apolona N. Majkova, J. P. Polonskega, P. I. Vejnberga in drugih; prečitale so se adrese raznih društev in list pesnikovega sinu, ki je sedaj slikar v Benetkah. — V gledišči se je pela med drugim na oslavo pesnika opera slavnega Čajkovskega, „Devica orleanska“; snov jej je vzeta iz znane Schillerjeve drame, katero je bil slavljencec sam preložil na jezik ruski. — O tej priložnosti je izšla tudi priporočila vredna knjižica K. K. Zejdlica (Seidlitza): „Žizn i poezija V. A. Žukovskago (1783—1852)“, s pesnikovo podobo, njegovim fac-similejem in njegovimi pismi. Tej knjigi, za katero je plačati pri uredništvu „Novogo vremeni“ 2 rublja in 50 kopejek, spisal je predgovor znani profesor ruske slovesnosti na vseučilišči v Derptu, Pavel Viskovatov. — Vsa pesnikova dela stojé 10 rubljev; izdal jih je l. 1878. v St. Peterburgu Efremov z naslovom: „Sočinenija Žukovskago“ (4 zvezki). — Svoje bralce opozarjamo na Navratilov spis v lanskem letopisu Matice Slovenske: „Car Aleksander II. in ruski pesnik Žukovskij“, iz katerega bodo vsaj površno mogli spoznati tega prijaznega pesnika. Š.

Vereščagin v Pešti. — V poslednjem času je bil razstavil slavnoznani ruski slikar svoje povsod občudovane slike tudi v prekolitavski stolici. Ogrri so bili od realnosti teh umotvorov kar zavzeti in vtis, kateri so prelepa dela napravila na ponosne Arpadove potomce, sme se v resnici imenovati mogočen. Vsak dan je obiskovalo razstavo po tisoč in pet sto oseb, ob nedeljah pa je dohajalo celo po tri tisoči ljudi. Ker se Vereščagin sam bavi sedaj v Indiji, osnul je razstavo mlajši njegov brat, bivši pobočnik generalu Skobelevu. — Koncem februarja prevede se vsa imenitna zbirka v domovino svojo, kjer se najprej razstavi v Moskvi. Š.

Ruska književnost. P. A. Vjasevskega zbranih spisov izšel je nedavno VIII. zvezek, ki obseza historične, literarne in životopisne črtice iz preteklega polstoletja. — Fedora Dostojevskega zbrana dela hočejo izdati v Petrogradu v 13 zvezkih. Prvi zvezek bo obsejal njegov životopis. Fedor Dostojevski je bil l. 1849. prognan v Sibirijo ter obsojen, da dela v rudnikih. Bil je stoprav

začetkom vladanja Aleksandra II. pomiloščen. Najslavnejše delo njegovo so: „Zapiski iz mrtvago doma“, v katerem nam opisuje svoje življenje v Sibirskih rudnikih. To delo je izšlo tudi v nemškem prevodu: „Aus dem Todtenhause, Nach dem Tagebuche eines nach Sibirien Verbannten. Herausgegeben von Dostojewski. Leipzig 1864.“ Iz drugih njegovih spisov naj omenimo: „Inižennye i oskorblennye“, v katerem se poteguje za zatirane; — potem „Prestuplenie i nakazanie“, „Jdiot“ in „Vjesy“. Zadnje njegovo delo je „Bratja Karamazovy“. Umrli je l. 1881. Al. H.

Pri Wolfgangu Gerhardu u Lipskem izšla sta v zbirki „Russkaja biblioteka“ dva nova zvezka. — XXXV., precej obširen zvezek obseza nov umotvor Saltykova pod naslovom: Za rubežem (Za granico), katerega ruska kritika jako hvali. Michael Evgrafovič Saltykov, urednik Otečestvennyh Zapisek, je omikanemu svetu bolj poznan pod imenom N. Ščedrin ter je dan danes najboljši ruski satirik. V tem oziru je podedoval slavo Gogolja in Gribojedova. Dolgo časa je bil Nekrasovu veren prijatelj. Zavaljo njegovega svobodomiselnega prepričanja ga je internovalo nekaj časa vojno ministerstvo v Vjatko pri Kazanji. Od tega časa je začel pisati pod omenjenim pseudonimom. Najlepše njegove satire, katerih je izdanih do sedaj nad 12 zvezkov, bičajo in slikajo nam življenje provincijalnih vlasteljev, uradnikov in meščanov. — XXXVI. zvezek gori omenjene biblijoteke pa nam podaja novo delo neumornega Turgenjeva: Senilia, stichotvorenija v prozē. Večina teh pesnij v prozi, katere so izšle tudi že v francozki prelogi v „Revue politique et litteraire“, je jako dramatično pisana. — Časniki so poročali, da je Turgenjev dovršil nov roman: „Po smrti“. Š.

Johann Baptist von Preschern zum Heldenfeld, einer löbl. Landschaft in Krain Landschranenschreiber in Laibach. — V začetku osemnajstega stoletja nahaja se to ime v Vodiške fare listinah, katere sem dobil po prijaznosti č. g. župnika Vodiškega v roke. To ime ni (ako se dobro spominjam) še nikjer natisneno, in bilo bi svetovati, naj se preiskuje, če ni v kakem starem sorodstvu z rodovino našega pesnika Prešerna. — Janez pl. Prešern „zum Heldenfeld“ je imel soprogo Elizabeto pl. Schwitzen, in to rodovino omenja tudi Valvazor v popisu starih plemenitih rodovin Kranjske. 1745. leta se nahaja v Vodiških listinah „Doctor Thadäuss von Preschern zu Heldenfeld“ in njegov umrli brat Franc, ki sta neko zemljišče po svojem zgoraj imenovanem očetu Janezu podedujú drugi za drugim posedovala. Fr. Šumi.

Popravek. Na 62. str. v 16. vrsti od zdolaj namesto: Patri, čitaj: Padri; na 142. str. v 19. vrsti od zdolaj nam.: in 8°, čitaj: in 4°.

„Ljubljanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji: za vse leto 4 gld. 60 kr., za pol leta 2 gld. 30 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld., za dijake po 4 gld. na leto.

Založniki: dr. I. Tavčar in drugovi. — Za uredništvo odgovoren: **Fr. Levce.**
Uredništvo: v Novih ulicah 5. — **Upravništvo:** na Marije Terezije cesti 5.

Tiska „Národna Tiskarna“ v Ljubljani.

U G A N K E.

V 2. št. je bilo uganke VI., VII., in VIII. pogoditi takó:

VI.

Logograf.

1. Umek
2. Čehi
3. Ihan
4. Tit
5. Erato
6. Lisander
7. Josip
8. Soria
9. Kalinar
10. Izkup
11. Tulenj
12. Orbe
13. Vilhar
14. Arad
15. Rodan
16. Senoa

**Učiteljski Tovarš.
Andrej Praprotnik.**

VII.

C

Mir

Šuman

Praprot

CIMPERMAN

Amerika

Nemen

Rak

N

VIII.

Aritmograf.

- 1) 1, 2, 3, 4, 15 davek.
- 2) 4, 3, 2 Eva.
- 3) 6, 7, 8 sup.
- 4) 4, 8, 9, 6 epos.
- 5) 10, 9, 11, 2, 12 Toman.
- 6) 13, 10, 13 iti.
- 7) 14, 7, 2, 10 brat.
- 8) 7, 2, 8, 13, 7 rapir.
- 9) 2, 1, 1, 2 Adda.
- 10) 10, 2, 11 tam.

Deseti brat.

Martin Spak.

IX.

Dvozložna uganaka.

Hudo ti zverino
Prvi imenuje,
Drugega pa pesnik
V tihi noči kuje.

Celi pa je v drugem
Prvem ujednak,
Kakor prvi lep,
Kakor prvi jak.

Pèr.

X.

Po šest rečij prejmeta dvá:
Ako pa šteti záčneta
Jih sedem skupaj imata.
Kaj je to?

Ig. Leban.

XI.

			da	ti	ko	ti			
	sta-	le-	bled	za-	ka	oh	te	dru	
	in	gle-	vil	ka-	ma-	ga	ma-	pu-	
nanj	ži	se-	trd	či-	cvet-	sti-	o-	naj	ga
v	ni-	ne	ga	L.	C.	va-	pit	ko	bom
pla-	se	ska-	co	nič	an-	na	lju-	z	kro-
kal	ran	o-	ris	ne	dve-	la	mi	lost	dem
	bo-	že	ne	čer	jo-	saj	dem	kri-	
	kle-	mi-	ni	ma	bo-	la	ža-	grem	
			zve-	ka-	zvo-	se			

XII.

Iz zlogov: *a, a, ce, ča, di, el, ga, gro, i, je, kaj, kam, kije, kra, li, lo, ma, ni, no, o, re, ri, rog, se, ses, so, ša, ščak, šu, to, tor, va, val, ver, vo, zor* zloži 12 besed, katere pomenijo: 1) kranjskega pisatelja; 2) del človeškega telesa; 3) slovenskega pisatelja; 4) dojivko; 5) kraj na Kranjskem; 6) dvoživko; 7) kočo; 8) turškega uradnika; 9) božjo pot na Laškem; 10) ptico; 11) rudo; 12) del cvetice.

Začetne in končne črke od zgoraj doli čitane dajo imena štirih imenitnih državnih poslancev.

Anton Brezovnik.

XIII.

Spredaj in zadaj so slične

Štiri besede različne:

a lisice lovi,

e marsikdo v jezi vihti,

o z lece se nam priporoča,

u dela nam srca in lica vroča;

Če pa preziraš črke tu zgor,

Vender še nekaj dobiš — pozor!

Val. Jarc.